

PROTESTÁNS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP

1883.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS:

SZÁSZ DOMOKOS,

EV. REF. PAP ÉS EGYH. KER. KÖZFŐJEGYZŐ.

TIZENHARMADIK ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT,

NYOMATOTT A „MAGYAR POLGÁR“ KÖNYVNYOMDÁJÁBAN, (K. PAPP MIKLÓS ÖRÖKÖSEINÉL.)

1883.

TARTALOM:

	Lapszám.		Lapszám.
Iránycikkek.		Tanulmányok és értekezések.	
<i>Benkő Gyula.</i> A „melegágý”	371.	<i>Szöts Sándor.</i> Indítvány.	3, 10, 20, 28, 47, 64, 70, 85.
<i>Bierbrunner Gusztáv.</i> Még annyira nem vagyunk.	431.	<i>Dr. Fischer Lajos.</i> A zsidóság viszonya a keresztyén-	séghez. 220, 729, 237, 244.
<i>Dombi Lajos.</i> A domestica ügyében.	421.	<i>Benkő István.</i> Jóh könyve.	261, 270, 290, 298, 308, 327, 437, 343, 353, 367, 372, 381, 398, 406, 422, 436, 449, 458.
<i>Fábián Dániel.</i> Lelkész-kijelölés.	150.	<i>Nagy József.</i> A paulicianusok szektája.	373, 383, 390, 399, 407, 414, 423, 432, 438, 450, 459.
— — Államiskolai 5% pótdadó.	326.	<i>Legid. Szász Károly.</i> A juris professor.	388, 396, 405, 412.
<i>Gönczi János.</i> A pünköshti lélek.	158.	<i>Zsigmond Károly.</i> Külföldi egyház.	416.
<i>Hegedűs István</i> Zárbeszéd	225, 236.	<i>Dr. Alexander Bernát.</i> Mozzalmak a középisk. ok-	tatás terén külföldön . . . 280, 291, 299, 308.
— — Karácsonyra	344.	<i>Dr. Macmillan Hugo.</i> Szépség a hamvakból.	118, 126, 134, 142.
— — A convent és tantígy	17.	<i>Scherer Vilmos.</i> Luther Márton.	202, 210, 218, 226.
<i>Horváth István.</i> A dislocato nem egyházi kérdés.	27, 34.	<i>Saint-Marc Girardin.</i> Kegyelet a holtak iránt.	260, 270, 278, 288, 296, 304.
— — A tanári képviseltetés kérdéséhez	85.	<i>V. (B). S.</i> Az izlam és a keresztyének.	7, 10.
<i>Jeney Victor.</i> Újví gondolatok	2.	Protestáns egyháztörténelmi adatok.	
<i>Szász Béla. Gr. Degenfeld Imre</i>	53.	<i>Kálmán Farkas.</i> Töredék a magy. ref. ének -- és	Istentisztelet történetéből. 134, 161, 170.
— — A középtanodai törvényjavaslat	69.	<i>Konez József.</i> Papmarasztás a benedeki eklezsiában.	18.
— — Pünköszt	157.	— — Prot. egyháztört. adatok.	244.
— — Az orsz. közalap kérdéséhez	189, 201, 209.	Szépirodalmi közlemények.	
— — Készülődés	243.	<i>Beöthy Zsigmond.</i> Hol a te Istened?	457.
— — Az államségély	259.	<i>Diénes József.</i> Husvétban.	99.
— — A tiszántúli főgondnok-választáshoz	277.	<i>Hegedűs István.</i> A vértanuk hamvai.	159.
— — Levél a szerkesztőhöz	295.	<i>Kálmán Farkas.</i> Heltai Gáspár zsoldtárai.	99.
— — Államségély 395, 403, 411,	420.	<i>Kálmán Károly.</i> Dávid zsoldtáraitól.	404.
— — Püspöki fizetés.	427.	<i>Kolosy Elvira.</i> IV-ik Zsoltár.	442.
— — Az általános vita	89.	<i>Mikszáth Kálmán.</i> Gr. Degenfeld Imre életéből.	62.
— — Az egyházmegyei özvegy-árvai alapok keze-	léséhez. 137.	<i>Pap Gábor.</i> Gr. Degenfeld Imre ravatalánál.	62.
— — A lelkészi szolgálatok díjazása	141.	<i>Ifj. Szász Károly.</i> A VI. zsoltár.	18.
— — A katolikus felsőház	149.	— — Io victis. (Angolból.)	98.
— — Ráütött-é a szeg fejére	9.	— — Jehova. (Carmen Sylva.)	445.
— — Convent után	329.	<i>Széchy Károly.</i> A természetben.	158.
— — Leszámolás	356.	<i>Szász Béla.</i> A sprigfieldi arsenal.	348.
— — Női középtanodák 351.	379.	<i>Váró Ferencz.</i> Remény.	194.
— — Panasz	387.	— — A saisi fátyolos kép	34.
— — Tanúlságok	252.	„A feltámadt Szeged“ és „Szeged halála“ című	emléklapokból. 372.
— — Figyelmeztetés	269.	Vidéki élet.	
— — A convent után	33, 45.	A deézsi egyházmegyéből	42. 122. 368. 400. 376.
<i>Szász Domokos</i> A lélek esengése	347.	A brassói ág. ev. leány-egyház	74.
— — Élő tőke.	303.	A „ „ „ káptalani gyűlés	345.
— — Az erd. ref. e.-házker. alkotmányjogának codi-	ficatiója 97.	A szilágy-szolnoki egyházmegyéből	105.
— — A vita végén	143.	A széki	106. 417.
— — A katolikus Magyarország	435.		
— — Hic Rhodus, hic salta	339.		
<i>Dr. Széchy Károly</i> Nemz. egység és vall. egység	109, 116.		
— — Az országos középiskolai tanáregye-	sület kolozsvári közgyűlése 217.		
— — Túlterhelés a felsőbb leányiskolákban	287.		
<i>Vay Ferencz.</i> Az orsz. középiskolai tanárgyűlés	234.		
<i>Vay Miklós</i> br. beszéde az egyet. ref. conventen	25.		
— — Elnöki megnyitója	311.		
A domesztika ügyében.	142.		
Az orsz. közalap kérdéséhez	218.		

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények ezímenndők.

ELŐFIZETÉSI ÁR.

Egész évre 6 frt., félésre 3 frt., érnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyújt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test és egy lélek vagytok. Eféz. IV. 4.

Tartalom Újévi gondolatok. (J. V.) — Indítvány az erdélyi ev. ref. egyházkerületben létező központi és egyházmegyei özvegyárvai gyámintézetek egyesítése tárgyában. Előterjesztés végett kidolgozta Szóts Sándor, dévai ref. lelkész. — Külföld. — Világ folyása. — Tárcza: Az izlam és a keresztyének. V. (B.) S. — Különfélék.

▲

„PROTESTÁNS KÖZLÖNY“

XIII-ik évfolyamára előfizetést nyitunk, kérve a szives támogatást.

Feleslegesnek tartjuk lapunk programját tüzetesebben körvonalozni. Csupán annak kijelentésére szoritkozunk, hogy lapunk iránya marad az eddigi. Nem kímélünk időt, erőt, hogy szolgálatára lehessünk továbbra is azon magasrendű érdekeknek, melyeknek az egyházi sajtó terén is szolgálni életünk főfeladata. Kiváló munkatársaknak diszes sora segítségünkre volt eddig s támogatni fog a jövőben is.

Okúlva azonban azon tetemes anyagi veszteségen, melyet, a többszöri sürgetések daczára be nem folyt hátrálékok miatt, főleg a folyó évben, szenvedtünk, kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy lapunk ez évi 2-ik számát csak azok számára indítjuk útnak, kik hátrálékaikat addig törlesztették, vagy előfizetési szándékukról minket egy levelező lapon értesitenek. Ha ez meg nem történik s elegendő számú előfizető nem jelentkezik, a lap meg fog szünni.

Az előfizetési ár marad az eddigi:

Egész évre	6 frt.
Félésre	3 frt.
Negyedévre	1 50 kr.

A kedvezmények érvényben maradnak.

Az előfizetési árak, póstautalvánnyal, alóírtthoz küldendők.

Kolozsvártt, 1882. december hava.

SZÁSZ DOMOKOS,

a „Protestans Közlöny“ tulajdonosa s szerkesztője.

ÚJÉVI GONDOLATOK.

Kolozsvár, 1883. jan. 6.

(J. V.) Ismét egy újév reggelére viradánk.

Ha az esztendő végén, lezárva számadásainkat, elkészítve nyereségeink és veszteségeink fölött a mérleget, szembe szoktuk állítani egymással örömeit és fájdalmait a jól-rosszúl eltöltött időnek: nem azért tesszük ezt, hogy megelégedvén meddő bírálatával a múltnak, édes megnyugvással vagy panaszos sóhajjal hajt-uk le fejünket Sylvester estéjén; hanem, mert tájékozó válasz után sóvárog lelkünk az ilyenkor fölmerülő kérdésre: valyon mit fog hozni a jövő?

A múlt tükrében keresgéljük a jövőndő képének körvonalaít . .

A remény és kétely, a múlt fény- és árnyoldalainak arányai szerint foglalnak helyet kebelünkben. Ha több jutott a jóból osztályrészünk gyanánt: annál nagyobb reménykedéssel nézzük a jövőt; ellenben, ha szenvedéseink mérlegserpenyője volt a súlyosabb: kétség, vagy épen lemondás foglalja el a jövőndőben vetett bizalom helyét. És ez természetes. A lelkünkbe tapadt benyomások adják meg színét annak az üvegnek, melyen áttekintve szoktuk magunk elébe rajzolni a jövőt.

Nem ok nélkül. Mert hisz az összefüggés múlt és jövő között — egészen világos. A közmondásokban nyilvánuló nép-filozofia régen megmondta már, hogy „ki mint vet — úgy arat.“

Élettapasztalat ez, mely fizikai és erkölcsi személyekre, egyesekre és nemzetekre nézve leszámítva a véletlennek ritka kivételes szeszélyeit, rendszerint egyaránt igaz

Nós, valjon a mi magyar reformált egyházi életünkben — mit fog hozni a jövő?

Vannak, a kik a múlt és jelen tapasztalataira hivatkozva — nem tudnak remélni semmi jót.

Ők csak azt látják, hogy a hivek régi vallásos buzgóságát közöny váltotta fel; üdvöt az emberek csak földi javakban keresnek; a vallást, egyházat, ennek szolgálait és tisztviselőit csak túrik, de nem tisztelik, minek nyomán az erkölcsök meglazultak; maga, a társadalom fundamentális oszlopa, a család is kivetkőzött régi, tiszta mezéből, egyre szaporodnak a vadházasságok, sőt a törvényes házasságok kötésében sem az motívum többé, a mi régen volt: az igaz szeretet és benső vonzalom, hanem a pénz, nexus, szóval: külső érdek; miként a családban, úgy a közéletben is egy bizonyos durva realizmus ütötte fel rideg tanyáját, mely előbb-utóbb letördeli az emberi lélek minden virágait, megfosztja az embert mindattól, mi benne nemes, magasztos vala, elsöpör mindent, a mi szép, igaz és jó volt egykoron . . .

Ők csak azt látják, hogy még azok is, a kik első sorban lennnek hivatva egész életükkel és szellemük összesített erejével hatni a népre, fejleszteni ennek nemesebb érzelmeit, ápolni vallásos buzgóságát, emelni a közerkölcsiséget, buzdítani mindenütt és mindenkit a szépre, jóra, igazra — még az egyház szolgálai és tisztviselői sem olyanok, mint voltak hajdanán. A papok, tanítók, hivatalaikat csak „vivendi modus“ gyanánt tekintik; állásuk követelményeivel nem sokat gondolnak; hivatalos kötelességeikből elvégeznek annyit, a mennyit épen „muzáj“; gondjukat, figyelmüket ők is odairányozzák, a hol a földi örömeik teremnek; lelkük táplálékát többé nem a könyvek könyvéből, hanem a korteslakomák gyűlévész népének éljenző tapsaiból meritik; nem vezérek többé, legfőlebb konkurrensok; a nép maga sem lát már bennök lelki vezért, hanem csak közönséges gyarló — néha kiválóan gyarló — embert, a ki csak abban különbözik a többitől, hogy nagyobb szája van, mint a másnak!

És ha ilyen a ma: hogyan lehessen bizalommal viseltetni a holnap iránt?!

Valljuk meg, hogy az aggodalmak nem egészen alaptalanok . . E pessimistikus nézet nem szűkölködik helylyel-közzel erősen motiváló adakokban, melyeket a legújabb idők történelme tár elénk.

És mégis, mindemellett — vagy tán ép azért — mi nem tudjuk elveszítani hitünket a jövőben.

Ha vannak — s tán feles számmal is — egyházi életünkben kóros tünetek: ám ezek nem maradandó jellegűek, nem lehetnek állandók. Mert lehetetlen be nem látni pusztító hatását e kór-jelenségeknak és — lehetetlen nem okólni.

A nép ma is csak olyan, mint volt hajdanán. Ha van hiba: a vezetőkben és példaadóknak van az.

Hiveink erkölcsi jelleme, vallásos élete s ezzel együtt egyházunk jövője — papjaink és egyházi tisztviselőink kezeiben van. Sokan vannak ezek között, való igaz, a kik tévelyegnek; mintha látásukat vette volna el az ég. De vakságuk állandó nem lehet.

Ki kell — és kifogják szemeiket nyitni; fel kell ébredniök; mert különben fölébreszti őket az a nép, melyet megrontottak. S a kikényszerített ébredés fölötte fájdalmas lenne.

Be kell látniök, hogy mivel tartoznak állásuknak, egyházuknak, hazájuknak és az emberiségnek. Be kell látniök, hogy a papi állás több, mint épen csak „vivendi modus“; magasztos kötelességekkel jár az, melyek messze túlterjednek a „hivatalos“ teendőik körén; népet kell nevelniök, melynek erkölcsi tiszták, értelme józan, mely fenntartója legyen a hazának és egyházának egyaránt s melynek kebelében tisztelet lakozik azok iránt, kik őt az el nem muló javakban részesztetik; szét kell tépniök a

kisszerű pajtáskodás mindama kötelékeit, melyek miatt a hétköznapi érdekek szolgálivá, vagy épen egyes politikai szédelgők uszályhordozóivá levének; be kell látniok — tán keserű tapasztalatok árán, de okvetlenül — mindent, mert e belátás: elútasíthatlan logikai szükségesség azok előtt, a kik gondolkozni tudnak

És ha e belátás megszületik: akkor teljes bizalommal nézhetünk annak elébe, a mit hozni fog nekünk a jövő. Mert: ki mint vet — úgy arat

Indítvány

az erdélyi ev. ref. egyházkerületben létező központi és egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetek egyesítése tárgyában.)*

— Előterjesztés végett kidolgozta Szóts Sándor, dévai ev. ref. lelkész. —

Mélyen tisztelt egyházmegyei közgyűlés!

Emberiségi, vallás-erkölcsi és hazafiúi tekintetek egyaránt sürgetik, reformált anyaszentegyházunk és magyar nemzetünk érdekei pedig elődázhatlan köteletségünké teszik, hogy az erdélyi református papok nyomorult anyagi helyzetét, ha teljesen megjavítani nem áll hatalmunkban, legalább elviselhetővé, a mostaninál mindenestre tűrhetőbbé tegyük.

A mindennapi élet siralmas példáit nem kívánom felsorolni. E gyűlés minden egyes tagjának bőven nyílik alkalm a papi családok szegénységét, létért való küzdelmeit, nélkülözéseit, nem ritkán könyörületre indító nyomorát saját szemével láthatni. Papi családaink legnagyobb része csak teng, mint a kősziklák hasadékaik közt sanyló növény, mely, kellő táplálék hiányában s az időjárás viszontagságaitól kizozva, lassanként elcsenevész s az enyészet martaléka lesz.

Nem is csoda. Oly szűkös jövedelem, oly sivár anyagi helyzet mellett, minő az erdélyi református papoknak osztályrészül jutott, a pusztulás és enyészet e processusa egészen természetes.

A mélt. ig. tanács 1880-ban kimutatást készített az Erdélyben létező összes ref. papi állomások jövedelmeiről, pénzértékre számítva. Megdöbbentő adatokat találunk e kimutatásban. Az 552 papi állomás közül nem kevesebb, mint 297 van olyan, hol a lelkész fizetése 500 frton alól áll, 187, hol 400 frtnál és 81, hol 300 frtnál is kevesebb.***) Mit bizonyít ez? Azt, hogy Erdélyben a református papok fele részének nincs annyi fizetése, mint egy irtoknak, mint egy hadnagynak, sőt mint egy hivataloszolganak, hajdúnak vagy vasúti őrnek.

Arányban áll-e ezen nyomorult fizetés a pap iránt támasztott igényekkel? az egyházközség és társadalom kívánalmaival? a paptól megkövetelt képzettséggel? a hivatal fontossága és méltóságával? Lehet-e ily sivár anyagi helyzet mellett tisztességesen élni, ruházkodni, jó kedvvel munkál-

kodni, gyermekeket nevelni, az anyaszentegyház és nemzet érdekeit sikeresen előmozdítani, avagy csak megvédeni, nem kérdzem. Csupán azt az egyet kérdem: lehet-e ily silány jövedelem mellett a család jövőjéről, bár szegényesen is, gondoskodni? Hiszen, ha minden 3 falatjából egyet félreleteszen is a pap, lehetetlen, hogy hátrahagyott nejét és gyermekeit a koldusbot ellen biztosítsa.

És még e 2–300 frtnyi fizetést is hogyan kapják ki papjaink! A hol készpénz a fizetés, ott a legtöbbször hiányosan vagy késedelmezve szolgáltatják ki; a hol termény, ott a búzakepét jégtől verve, madár-evetten, csúroldalához ütve vagy félig kicsépelve, a kukoriczát éretlenül, vagy a javától megválogatva, a bor-kepét vízzel elegyítve színében, erejében, ízében meghamisítva vizsik be hallgatói, s a szegény papnak még az ilyet is sok, nagy, szép szóval kell megköszönnie, különben máskor semmiyet se kap. Hát a sok izetlenkedés, kellemetlenség, harag és torzsalkodás, melylyel a restantiák felhajtása jár! A szegény pap inkább lemond követeléséről, inkább családjával együtt nélkülöz és éhez, hogysem ily keserű áron jusson díjlevelileg biztosított s hűségesen megszolgált fizetéséhez.

Ugyan ki merne pálczát törni egy ily nyomorban sanyló pap felett, ha idő múltával rusticussá lesz, ha gyűlekezetének tanácsadója, vezére, éltető lelke nem tud lenni, vagy az őrizetére bízott nyáj az ő gondozása alatt elszéled? Hogyan lehessen ő gyűlekezetének világossága, ha tulajdon lelke elhomályosul és sava, ha ő maga elizetlenül? Hogy lehessen mások vigasztalója az, aki maga is vigasztalásért eseng?!

És még hagyján a papi családok állapota addig, míg a család feje, a kenyérkereső férj és apa életben van. Ha szűkös is az élelem, foltos is a ruha, rozzant is a lakás, de legalább van s a háztartásra és gyermeknevelésre valót Isten segélyével csak kiteremtik valahogy. A pap, midőn hivatalos teendőit elvégezte, megfogja az ekeszarvát, a kasza, kapa és fejsze nyelét: szánt, vet, kapál, ültet, fát vág, a mint a szükség kívánja, vagy oktatja gyermekeit, hogy a kollegiumi költség kevesebb legyen; a papné megfonja, megszövi, megvarrja, kimossa, megfoltozza férje és gyermekei ruháit, megsüti, megfőzi, a mit Isten szorgalmas munkájuk után adott, — a mi még hiányzik, kipótolja a családban uralkodó béke és szeretet, a férj gyöngédsége, a feleség nyájas szava, a gyermekek mosolygó arcza s az a mindenél édesebb reménység, hogy ez apró emberekből Istennek és a hazának derék fiakat és leányokat nevelnek, kikben nemcsak az ő szülői szívöknek, hanem az anyaszentegyháznak és a nemzetnek is öröme legyen

Vajjon lesz-e? Mikor a pap a napi munkában kifáradva, gondokkal terhelt fejét a hű feleség szerető keblére hajtja, mikor kedves gyermekeit térdén hintáztatja, vagy ártatlan csevegésüket nagy lelki gyöngörűséggel hallgatja; mikor, az övéinek társaságában, elfelejtkezik a mindennapi élet bajairól, szükségükről, nyomorúságairól s képzelete édes álmokat varázsol andalgó lelke elé a jövőről, neje és gyermekei biztosított sorsáról, óhajtott jóllétéről, remélt boldog-

*) E nagy gondal készült s összes egyházi férfainkat közeleklő érdeklő javaslatra felhívjuk olvasóink figyelmét. Szerk.

**) Lásd az A., alatti mellékletet.

K i m u t a t á s

az erdélyi ev. ref. papi állomások számáról és jövedelmeiről egyházmegyénként és együttesen.

— Hivatalos adatok nyomán összeállítva. —

Sorszám	Az egyházmegye n e v e	Papi állomások száma osztály szerint					P a p i á l l o m á s o k j ö v e d e l m e														Papi állomások összege	
		I. oszt.	II. oszt.	III. oszt.	IV. oszt.	Együtt	100 fron alól	100—200-ig	200—300-ig	300—400-ig	400—500-ig	500—600-ig	600—700-ig	700—800-ig	800—900-ig	900—1000-ig	1000—1200-ig	1200—1500-ig	1500—2000-ig	2000 frton felül		
1	Hunyad-zarándi	3	2	4	14	23	1	—	2	5	6	4	1	—	2	—	—	—	—	—	1	23
2	Fehérvári	3	2	1	6	12	—	—	1	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
3	Nagy-enyedi	7	8	—	14	32	—	—	4	6	4	3	5	—	4	—	—	—	—	—	—	32
4	Kolozsvári	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
5	Kolozs-kalotai	6	10	5	18	39	—	1	4	4	9	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	39
6	Szilágy-szolnoki	12	9	9	36	66	—	1	9	10	16	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66
7	Dézsi	1	4	—	22	27	1	2	6	6	6	—	10	2	5	—	—	—	—	—	—	27
8	Széki	1	7	—	33	51	3	9	3	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51
9	Nagy-sajói	1	1	2	4	8	—	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8
10	Görgényi	1	10	5	13	33	—	—	1	6	13	5	2	1	3	—	—	—	—	—	—	33
11	Marosi	4	5	7	47	63	—	2	10	22	13	7	7	4	4	—	—	—	—	—	—	63
12	Küküllői	2	7	7	19	35	—	—	4	5	9	3	3	1	1	—	—	—	—	—	—	35
13	Nagy-szebeni	2	1	1	12	16	—	1	1	1	9	1	6	3	1	—	—	—	—	—	—	16
14	Udvarhelyi	5	10	9	28	52	—	3	2	13	10	2	9	3	4	—	—	—	—	—	—	52
15	Erdővidéki	3	4	3	3	13	—	—	—	1	2	5	3	3	3	—	—	—	—	—	—	13
16	Sepsii	5	6	6	18	35	—	—	5	8	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
17	Orbai	2	1	2	7	12	—	—	1	2	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
18	Kézdi	5	3	3	2	13	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
19	Püspöki vizsgálat alatt	11	3	3	2	18	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
Összegezés:		82	93	80	297	552	5	20	56	106	110	80	57	35	28	15	21	12	3	3	552	

Papi fizetések összege: 298,936 frt 86¹/₂ kr.
Papi fizetések átlaga: 541 55

300 forintnál kevesebb fizetése van	81 papnak.
500	297
800	470
1000	513
1000	39
1200	18

ságáról: talán ép ez édes pillanatban jut eszébe az elkese-
ritő gondolat, hogy maholnap kiszólhatja őt az Úr az élők
sorából s akkor a bű feleség, a szeretett gyermekek, mint
e föld legárvább népe, elindúlhatnak küszöbről-küszöbre ke-
nyeret koldúlni. A kegy-év leteltével vége minden jövede-
lemnek, kiteszik őket a parochiából s a szegény özvegy
elkeseredett lélekkel veheti szájába az Úrnak igéit: „A ró-
káknek barlangjok vagyon és az égi madaraknak fészkek,
de nekem és árva gyermekeimnek nincs hová fejűnket leba-
janunk!” Az özvegy megvonja magát, ha vannak, rokonai
körében, ha akadnak, könyörülő emberek hajlékaiban, vagy
kibérelnek egy-egy zsellérházat s vánszorognak napról-nap-
ra, évről-évre, mint élő bizonyosságai a nyomornak, mint is-
mertető jegyei és szégyenfoltjai az erdélyi reformatus sta-
tusnak. A gyermekek elzültenek, elvetődnek, mint szélker-
gette levelek, az ország különböző vidékeire, éhezve, fázva,
rongyosan, könyörögve alamizsnáért, jószívű emberek sege-
delmeért, olykor-olykor megátkozva a gondvisolést, mely éle-
tet, a sorsot, mely koldúsbotot adott kezökbe és beszeny-
nyezve atyjok emlékét, ki, földi javakat nem gyűjthetvén,
nevet, rangot hagyott nekik örökségül, ki vágyakat, remé-
nyeket, igényeket oltott keblökbe, melyeknek teljesülése
az inség és nyomor bilincsei között lehetetlen; kikre büsz-
keséggel nézett egykor az édes apa, kikből derék fiakat és
leányokat várhatott volna az anyaszentegyház, a magyar há-
za: lesznek nyomorúságnak fiai és keserűségnek leányai,
kikben sem Istennek, sem embereknek kedve nem telik.

„És a papok még sem panaszkodnak, ritkán lehet tőlük
elkeseredett hangot hallani” — fogja tán valaki mondani.
Én Istenem, hát kinek panaszoljanak?! édes övéiknek-e,
hogy a szükség és nyomorúság miatt kesergő lolköket a
kétségbeesés határáig űzzék? hallgatóiknak-e, kiknek nagy
része hasonló nyomorban sinylődik? vagy a nagyoknak és
gazdagoknak, kik nem hallgatják meg a kicsinyek szavát s
nem értik, nem érzik a nyomorral küzdő ember kínjait?
vagy az idegeneknek-e, hogy állásukat, egyházukat a szána-
lom vagy gúny tárgyává tegyék előltük? vagy a jó Isten-
nek-e, kinek gondviselését, segedelmét és vigasztaló ere-
jét hinni, vallani és hirdetni szent kötelességök?!

Nem panaszkodunk. Hiszen az igazi fájdalomnak a
nagy lelki kinnak nincsenek szavai. Hordozzuk a kínzó gon-
dolatot, a fájó érzést szívünkben, némán, csendesen. Nap-
pal és éjjel, ébren és alva, ha feleségünk és gyermekeink
jövendő sorsa jut eszünkbe, aggódva kérdezzük magunktól
„Mi lesz belőlünk, hogyan élnek meg, ha mi már nem le-
szünk?! Kit családjá iránti szent kötelessége, neje
és gyermekei iránt érzett szeretete, szegénysége és vagyon-
talansága hasonló kérdés fölvetésére készített és kielégítő,
sőt megnyugtató feleletet sem tudott reá adni, tudni fogja,
mily zibbasztólag, leverőleg, sőt csüggesztőleg hat lelkünk-
re annak tudata, hogy a kikért élünk, munkálkodunk és
nélkülözünk teljes életünkben, a kiket jólétben vagy leg-
legalább élhető helyzetben kívánánk magunk után hagy-
ni: azok mindenemű jövedelem, lakás és élelem nél-
kül, koldúsok módjára, fognak e világban bolyongani.

(Folytatása következik.)

KÜLFÖLD.

Anglia. Közeledés a Vatikánhoz. Fontos
és mélyebb értelmű eseménynek tarthatjuk azt, hogy az an-
gol kormány lépéseket tett a pápasággal közelebbi össze-
kötetésbe s talán viszonyba lépni. Alig hisszük, hogy a
kormány e törekvéseinek célja kevés számú róm. kath. alatt-
valói érdekeinek éppen tartása volna, de hogy miben keres-
sük eljárásának okát, annak eldöntését az adott körülmé-
nyek szerfölött nehézzé teszik. A tényállás, röviden, a kö-
vetkező: az angol kormány a Vatikánnak javaslatot tett az
oroszhoz hasonló diplomatai rezidens kinevezése iránt s a
Vatikán nyomban el is fogadta az ajánlatot. Azt is mond-
ják, hogy a londoni kabinet előbb azt javasolta, hogy a
Quirinál melletti angol nagykövetség egyik titkára képvisel-
je a Vatikánnál Angliát, mit azonban a szent szék kere-
ken visszaütött.

Angol rongyos egyesület. Londonban is létezik
szegény gyermekeket segélyző egyesület, mely, természetesen,
szélesebb körű munkásságot fejt ki a mienknél. Megtörténik
azonban, hogy e nagyszabású egyesület is meg-meging alapjá-
ban s elnöke, Dr. Bernardo, közelebből 15,000 font ster-
linget (150,000 frt.) kapott egy nőtől, éppen abban a pill-
anatban, midőn a segély-alap jövedelme csökkenni kezdvén, az
elnök a legnagyobb megpróbáltatásnak volt kitéve.

Olaszország. Millio mos iskolamester. Gal-
liera hercegének három millió frank vagyona volt, a mely,
minden módon, egyetlen fiát illette. Az örökös azonban még
atyja életében kijelentette, hogy ő lemond a világról. De a
helyett, hogy, mint a középkorban szokás volt, valamely ko-
lostorba vonult volna, életének 20-ik évében, elment Nizza
környékére és egy iskolamesteri állomást foglalt el. Atyja
ezt csak ifjúi szeszélynek tartotta s minden évben küldött
neki háromszázezer frankot. Az ifjú azonban ezt mindany-
nyiszor Párisba küldötte, azzal az óhajtalással, hogy az a sze-
gények között osztassék ki. Három év múlva, midőn a köz-
oktatásügyi miniszter rájött, hogy ki ez a nizzai tanító, egy
magas rendű bivatallal kínálta meg; ugyanez időben meg-
halt atyja és rábolyta roppant vagyonát. Ő a miniszter
ajánlatát nem fogadta el, a vagyont feltétlenül anyjá-
nak hagyta és megelégedett a nizzai tanítói állomás jöve-
delmével.

Oroszország. Ki akar isten lenni? A kau-
kazi salopot-néptörzseknél nemrég igen jövedelmező állás
ürült meg. Az eddigi „istent”, mivel már nagyon vén, nyú-
galomba helyezték s most új istenre hirdettek pályázatot.
Eddig ketten folyamodtak a kövér hivatalért: egy Antosu
és egy Alesa nevű ember. Amaz azt mondja, hogy a még
élő öreg isten őt szemelte ki utódjának, emez pedig, hogy ő
Jézus Krisztus. Valószínűleg az előbbit fogják megválaszta-
ni. Sok szerencsét kívánunk új hivatalához.

Amerika. A vasárnap Newyorkban. Deczem-
ber elsején Newyork államra nézve új büntető törvénykönyv
lépett életbe, melyben, többi közt, különösen a vasárnap
megszentelésére nézve foglaltatnak szigorú intézkedések. A
törvény értelmében 1—10 dollárig terjedhető bírsággal, vagy

megfelelő tartalmú fogsággal, büntetik mindazokat, kik vasárnap bármiféle „szolgai munkát“ végeznek, ha az okvetlenül szükséges, vagy pedig könyörületességből történik. E nem épen szabatos törvényértelmezését magokra a rendőrökre bízták s így a múlt hó 3-án, mint a hó első vasárnapján, a legkülönbébb állású embereket vittek be. A bírák többnyire rögtön szabadon bocsátották az elfogottakat s csak ritka esetben fizettettek egy dollár birságot. Elfogták New-York valamennyi czipő-tisztogatóját, de nyomban eleresztették valamennyit, kivéve a kis Rafello Chitat, a kit ott fogtak a bíróságnál, hogy a — bíráknak megfizetgassa a czipőt. Legjobban a zsidók jártak, mert ezeket, ha be tudták igazolni, hogy a szombatot megülték, nem bántották.

Sült bibliát őriz, szent ereklyeként, Lucasban, Ohio államban, egy Sheboldt nevű farmer. Az illető csehországi születésű s nagyanyja, abban az időben, mikor a kormány a bibliák elégetését elrendelte, tésztába bürkolva dobta be a kemenczébe, hogy ily módon mentse meg a szent könyvet.

Udvariatlanság. Canada állam Kingston városában nem a legbarátságosabban vannak egymással a collegium férfi és női hallgatói. Az ellenségeskedés a két tábor közt annyira ment, hogy legutóbb a férfiak kinyilatkoztatták, hogy addig nem járnak előadásra, míg a nőket ki nem zárják az intézetből. Minthogy ez eddigelé nem történt meg, a deákok a toróntoi Triurty-collegeba akarnak átmenni. Ennek az az oka, hogy a tudós missek a lehető leghidegebben fogadták a múzsafiak udvarolgatását, sőt nem átalottak gúnyt is űzni belőlük. Azt hisszük, hogy az ilyesmi is csak Amerikában eshetik meg!

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

Az újév a királyi udvarnál. Nagyon régi ideje már annak, hogy a magyar királyokat nem ez ország határain belől üdvözlik Magyarország népei az újév alkalmából. Most nemcsak a király, hanem a királyné s a trónörökös-pár is Budapesten tartózkodnak s így ottan fogadták az újévi üdvözléseket; nem személyesen, hanem a király főudvarmestere, a királyné pedig főudvarmesternője közvetítésével. Újév napján u. i. a királyi lak egyik termében asztalra helyeznek két, üres lapokkal ellátott, könyvet és pedig az egyiket a terem egyik végében, a másikat a másikat a másik végében. Az egyik mellett a király főudvarmestere, a másik mellett pedig a királyné főudvarmesternője foglal állást és fogadják az érkezők jó kívánatait a király, illetőleg a királyné számára. Az üdvözlő rögtön be is írja nevét az egyik vagy a másik, avagy mind a két könyvbe. — *Újévi üdvözlések.* A kormánypárt újév napján mindig megjelenik a miniszterelnöknél, a képviselőház elnökénél s ilyenkor nyilatkozatok történnek az általános politikai helyzetről vagy egyes napirenden levő kérdésekről. Más pártok is megteszik, hogy üdvözlük ilyenkor az elnököt s nyilatkozatokat cserél-

nek ki. Az idén csak a kormánypárt részéről történt ily nyilatkozat. Tisza miniszterelnök ezúttal, a háborús hírekkel szemközt, a béke fentartása iránti reményt hangoztatta s egy általános kifejezést használt a szövetségekről, azt mondván, hogy mi a szövetségest nem háborúra, hanem a béke biztosítása érdekében keressük. — A párt ezután a képviselőház elnökénél tisztelgett s itt a házabályok megváltoztatása képezte a kölcsönös nyilatkozatok sarkát. — *Árvizek.* Az enyhe tél és a folytonos esőzések egész Európát ismételten árvizekkel sújtják. A legutóbbi napok nagy havazása és újabb esőzései újra földagasztották a vizeket s minden felől sok pusztulásról érkezik hír. A Duna Bécsen felül igen fenyegető s Bécs körül is szükségessé tette az ár, elleni védelmet. A pozsony megyei Galántha környékét a Feketeviz, Dunavág és Vág árja elöntötte, Báhony, Csalaj és Tótgurab községek pedig víz alatt állanak, mert a megáradt folyók képtelenek a Kárpátokból aláömlő vizek befogadására. A Tisza mentén is sok az ok aggodalomra. A Temes vize szintén rohamosan árad. Ótelekről, Módosról és Buziásról vízveszélyt jelentenek, Átalában az ország minden részéről a vizek áradásáról jönnek hírek. Ennek következtében a közlekedés is sok helyen megáradt vagy nyomorúságos. — *Tüntetések Olaszországban.* Oberdank kivégzésének hatása felzúditotta Ausztria ellen a régi olasz ellenszénvet s a sajtó hangján is látszik, hogy a Giers orosz külügyminiszter olaszországi időzésével összeköttetésbe hozott olasz-orosz szövetségi hírekből mily vonzalommal emeli ki az ily szövetségnek Ausztria elleni életét. Azt is hangsúlyozzák, hogy szó sem lehet Ferencz József ő felsége látogatásáról. A tüntetések egyre tartanak s úgyszólván egész Olaszországra kiterjednek. Monarchiánk római nagykövetét az utcán követ dobálták meg. A megdobálás okát ugyan az általános izgalomtól egészen eltérő okkal magyarázzák, de abban kételkedni lehet s úgy látszik, a tett elkövetőjének is van annyi esze, hogy nem súlyosbitja cselekedetét őszinte vallomással. — *Gambetta Leo. meghalt.* Franciaország nagy fia, épen az újév beköszöntö előtt néhány percczel, kiadta lelkét. Gambetta a jövő embere volt. Ebben áll a nagy veszteség, mely a köztársaságot érte. Németországban Gambettát tekintették egy legközelebbi háború megszemélyesítőjének. Halála nagy megnyúgvást, sőt örömet fog okozni Németországban. A legveszedelmesebb francia, kit Bismarck méltó ellenfelének tekintettek, egyszerre csak ott hagyta azt a nagy küzdőtér, a melyen meg kellett volna mérkőzniök. A hirtelen, rendkívüli nagy erő által felmagaslott francia hazafit elnyelte a sir, megszakítva oly életet, melynek folyásától annyit lehetett remélni. Betegsége váratlanul vett aggasztó fordulatot. Néhány hét előtt egy golyó megsebesíté bal karját. Sokan állították, hogy e lövést nem véletlenül és nem saját maga ejtette, hanem női bosszú szánta neki a golyót. A sérülést könnyűnek mondták. Majd bélgyulladás járult hozzá s a mint súlyosabb lett a betegség, ismét beszélni kezdtek a rejtélyes golyóról. De Gambetta környezete és az orvosi jelentések a végzetes betegséget a lövéssel összefüggőnek sohasem mondták. A francia minisz-

tertanács elhatározta, hogy Gambettát állam-költségen temetik el, mely őt, mint a nemzeti védelem kormányának fejét, megilleti. A temetést elhalasztják, talán egészen e hó 10 ikéig, hogy a nemzetgyűlés tagjai összejöhessenek. Ez ideig még teljesen bizonytalan, vajjon marad-e Gambettának végrendelete, vagy nem. Azt hiszik, hogy vagyona nem haladja meg az 500,000 frankot, minthogy főjövendelmét (50,000 frank és lótarás) a „Republique Francaise” adta. — *A párisi osztrák-magyar nagykövet öngyilkossága.* Wimpffen Felix gróf, monarchiánk párisi nagykövete decz. 30-án dél körül revolverrel föbe lötte magát. Rögtön meghalt. A golyó egészen átjárta fejét. Wimpffen gróf reggel 10 órakor gyermekeivel kocsizni ment, aztán egyszerre megállította a kocsit, megölelte gyermekeit, hazaküldte őket s ő az útcza egyik nyilvános fülkéjében végrehajtotta borzasztó tettét. Bécsben általános nézet az, hogy a szerencsétlen örülési rohamnak áldozata. E véleményét Bécsben tartózkodó rokonai

is megerősítik. Most több abnormis lelki tünetre emlékeznek. Mintegy két év óta Wimpffen gróf abban a rögeszmében szenvedett, hogy el fog szegényedni s ezért feltűnően takarékoskodott, noha maga is dús vagyonnal bír s neje is nagy birtokot kapott hozományúl. Takarékoságára jellemző adat pl. az, hogy szemüvegét, látcsövét az utolsó külvárosi optikusnál vette s minden krajozárért kész volt hosszasan alkudni. Midőn a nyáron Párisba költözött, bizalmas ismerőseinek folyvást arról panaszkodott, hogy fog abban a drága városban megélni jövendelmével. Háztartásán ez a fukarság meg is látszott, daczára nagy és teljesen rendezett vagyoni viszonyainak. Házassága és családi élete példás és igen boldog volt. Szolgálati ügyeiben a legnagyobb rendet tartá s úgy a király, mint Kálnoky külügyminiszter, feltétlenül megbiztak benne. Minden oda vall, hogy halálát hirtelen beállt lelki zavar idézte elő.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY” FÁRCZÁJA.

Az izlam és a keresztyének.

Anglia legújabb állásfoglalása keleten s az egyiptomi bonyodalmak következtében felidézett parlamenti viták fokozott mértékben vonják Európa figyelmét a török fennhatóság alatt élő keresztyének helyzetére. Ez úgy ma már egy nemzetközi kérdés fontosságával bír s nem túlozunk, ha minden eddig átélt s még átélendő keleti bonyodalom főmomentumát, a politikai külszin daczára is, a vallási proszelytismusban véljük megpillantani. Keleti kérdések a keresztyénség megalapítása óta mindenha voltak s Bosznia mai pacificálása és a háromszáz év előtti török villongások csak eredményeikben különböznek egymástól, a historiai háttér ugyanaz: a vallási fanatizmus, mely kereszt helyett kardhoz nyúl s a merre csak lábra kap, mindenütt fajgyűlölséget szit fel.

Tény az, hogy a keresztyének mai helyzete a mohamedán tartományokban épen nem irigylendő. Voltaire mondá egyszer: „Két vallás egymásnak metszi torkát; harmincz békében fér el egymás mellett. S valóban nem e tétel mellett bizonyít-e egyfelől a keleti keresztyén-üldözések s másfelől az amerikai vallás-felekezetek példája? A muzulmán vallás ép oly theokratikus és türelmetlen természetű, mint a zsidó, melyből kifejtett. Ép úgy megvan benne a papi gőg, a bosszú kultusza, az idegen iránti gyűlölet s megvetés és az önszeretet. A koránban sok oly részlet van, mely a keresztyéneket anathemával sújtja. Igaz ugyan, hogy a próféta hajlandó volt velök egyezkedni s midőn a nadjrini keresztyének uralma ellen fellázadtak s Mahomet nekik bizonyos ruha- és fegyveradó árán megkegyelmezett, az akkor kötött szerződésben határozottan ki lett jelölve, hogy mindenki, a ki egy keresztyént megsért, olybá tekintetik, mintha

muzulmán sértett volna meg. Hanem utódai e békeföltételeket soha sem tartották meg s szünetlenül azon igyekeztek, hogy a keresztyének helyzetét, egy vagy más módon, megnehezítsék.

Először is meg lett tiltva nekik fehérbe öltözni s az a ma ena-turbánt viselni. Nemsokára már ruháik szabását is megkorlátozták s szigorú utasításokat adtak ki arra nézve, hogy milyen czipőket viseljenek s hajukat hogy hordják, sőt a színekbe is beleakadékoskodtak s így például, míg a zsidókat a sárga szín viselésére utasították, addig a keresztyéneket a kékre szorították. Ezenkívül megtiltották nekik a lovaglást, elégedjenek meg a szamarakkal és öszvérekkel, azt is csak nyereg nélkül s meghatározott módon ülve, hogy mindkét lábok egyfelől essék. Továbbá a keresztyének nem volt szabad először köszönni s ha útjában muzulmánnal találkozott, tartozott annak elvonulására helyet engedni. Viszont a muzulmánoknak nem volt szabad oly tárgyhoz nyúlni, melyet már egy keresztyén érintett; ellenben ők kaptak meg minden hivatalt; adószedőnek vagy irtóknak keresztyént alkalmazni, egyértelmű volt a bünnel.

Mindez intézkedések lassanként egész rendszernek, egész oskolának vetették meg alapját. Hirneves törvénytudók — ezek közt Ibu-Waguah — igyekeztek a Kóránból vett érvekkel bizonyítani be, hogy a keresztyének voltaképpen alsóbb-rendű lények, kikkel úgy kell bánni, mint tisztátalan állatokkal. S bár az üldöztetések, egyelőre legalább, az izlamizmus első éveiben nem öltöttek vérengző alakot, mindazonáltal az apró és bosszantó bántalmak egész sora nemsokára túrhatalenné tette a keresztyéneknek helyzetét s ezt annyival is inkább, mert, megszeghetetlen hagyomány következtében, a birói hatalom is kizárólag muzulmán kezekben lett összpontosítva.

Az izlamizmus hatalmának és terjeszkedésének pilla-

natra gátot vetett a keresztes hadjárat s a bagdádi kalifaság hanyatlása. Ekkor a törökök voltak azok, kik a hadokló szervezeten új élesztési kísérletet tettek s sikerült nekik, mint a történelemből tudjuk, az izlamizmus hatalmi kérdésének súlypontját Ázsiából Európába helyezni át.

A törököknek érdekét kezdetben inkább képezte politikai állásuk megszilárdítása, mint a vallásügyi controversiák. Konstantinápoly bevétele után, nem lehet tagadni, a törökök magatartása a legtűrelmesebb és lovagiasabb volt a keresztyének iránt. Ozmán a görög szomszédokkal jó barátságban élt. Legkegyelmebb embere, Kveussé Mihály is, görög volt, sőt a valide-szultána, a szultán anyja is, a szép Nilufer, keresztyén családból származott s ez időtől fogva nyitak meg a szerail ajtai is a keresztyén nőknek, kik között nem egy, mint Kureon és Roxelane első helyen állottak a kegyencznők sorában.

V (B.) S.

(Végo következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, január 6.

— Lapunk ez újévi első számát múlt évi összes előfizetőinknek megküldjük, azon kéréssel, hogy egy levelezési lapon értesíteni sziveskedjenek arról, ha van-e szándékuk lapunkat továbbra is járattatni? Azok számára, kik sem előfizetési öszszeget, sem nyilatkozatot nem küldenek be, a lap expedálását a jövő számon kezdve megszüntetjük. Nem áll módunkban az eddig is felgyült hátrálékokat, bizonytalan bevárandoókkal, még többre halmozni fel. Kolozsvárt, 1883. jan. 6-án.

A kiadó hivatal.

— A polgári-iskolák számára új tanterv van készülőben a közoktatási miniszteriumban. Ha az új tanterv a gyakorlati élet igényeit tartandja szem előtt, akkor részünkről is helyeselhetjük az átalakítást, mert jelen szerkezetükben inkább az elméletet űző iskolák szaporítására voltak kigondolva.

— Az oláh néptanítók. A közoktatás miniszter nem régiben Déván egy vizsgálóbizottságot szervezett azon célból, hogy az oláh néptanítókat a magyar nyelvből megvizsgálja. A bizottság elnöke Réthi L. tanfelügyelő. E bizottságnak legközelebb sok dolga volt. Ugyanis messze földről, nagy területekről (Arad, Szörény, Temes, Torontál, Szeben és Alsó-Fehérmegyéből) mintegy száz oláh néptanító jelentkezett vizsgálatra a magyar nyelvből, szóbeli vizsgálatra azonban, mely négy napig tartott, csak 65 állott elő. Természetesen legtöbbben voltak Hunyadmegyéből. A vizsgálat eredménye az, hogy a bizottság 16 tanítót visszautasított, had tanuljanak még egy esztendőig. Ellenben sikerrel tette le a vizsgálatot, nem kevesebb, mint negyvenkilencz, ebből kitűnő sikerrel 7 és, ez utóbbiak közzül, hunyadmegyei 4.

— **Katholikus, mint zsidó iskolaszéki elnök.** Jász-Árokszálláson olyan testvéries, jó viszonyban van a keresztyén és a zsidó polgárság, hogy az ottani izraelita hitközségi iskolaszék elnökének Cipiadesz János, keresztyén ügyvédet, választották meg, túlnyomó szótöbbséggel.

— **A b. Baldácsi alap bizottságát** gr. Degenfeld Imre elnök ő nagyméltósága f. hó 18-ára, Budapestre, gyűlésre hívta össze.

— **Szász István, szerencsétlen paptársunk,** családja javára újabban a következők adakoztak: Kelecsényi Károly h. esperes úr, egy névnapis társaság adományaként, 6 frt.; Bod László, almási ref. pap 1 frt. 50 krt.; Molnár János, brassói ref. pap 1 frt. A begyült összegeket Benkő János esperes úrnak küldöttük el, hogy bölcs belátása szerint fordítsa a család javára. További adakozásokat szívesen kérünk s közvetítünk.

— **Karácsonyi regé.** Csinos regét közöl a Revue politique et litteraire Turgenev Ivántól: Két-három nappal karácsony előtt az úristen nagy ünnepélyt adott égi palotájában. Az összes erények meg voltak hívva, de csak az erények. Csupa nő, egy úr sem. Sok erényt lehetett együtt látni, nagyot és kicsinyt. A kicsinyek tetszetősebbek s csinosabbak voltak, mint a nagyok, de úgy látszott, hogy mindnyájan jól ismerik egymást. Egyszerre az isten két szép nőt vezetett be, kik nem látszottak egymást ismerni. A házi úr bemutatatta őket egymásnak. A jótékonyság, mondá, az elsőre nézve. A hála, szólt a másikra mutatva. A két erény elbámúlt. A világ teremtése óta most találkoztak először itt.

— **Tiltsh János** †. Kolozsvárt tegnapelőtt halt meg Tiltsh János könyvkereskedő, nyomdász és hírlapkiadó, kinek nem jelentéktelen része volt az 1848-iki eseményekben. Ő adta ki a szabadságharc alatt megindult „Honvéd“ és „Szabadság“ című lapokat; s midőn 1848. karácsonykor el kellett Urbánnak Kolozsvárt hagynia, búszok gyanánt br. Kemény Jánost, Nagy Pétert (a mostani ev. ref. püspököt) és Tiltshet vitte el magával. A szabadságharc után résztvett a Gálly-, Horváth- és Török-féle összeesküvésekben s ezért hat esztendőig kellett szenvednie várfogságot. 1848 előtt egyike volt az erdélyi résznek legkiválóbb könyvkiadójának, ki sokat áldozott az irodalom oltárára. Az erdélyi részek majd minden figyelemreméltó sajtó terméke az ő nyomdájából került ki s neve mindenesetre díszes helyet fog elfoglalni a magyar sajtó történelmében.

— **Uj zeneművek.** Tábornszky és Parsch zeneműke-reskedésében megjelentek a következő új zeneművek: Virágos a rét. Magyar dal. Énekhangra zongorakísérettel szerző Thern Károly. Ára 80 kr. — **Jut-e néha** . (Mindig sirok) magyar népdal Ára 50 kr. Ajánljuk az érdekeltek figyelmébe!

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Szilágyi Sándornak, Budapest. Már egyszer megküldöttem. Valószínűleg a postán tévedt el. Ismét útnak indítom. B ú! Mitrovics Gyulának, Sárospatak. A jóakarati figyelmeztetést köszönettel vettük.

Veres Sándor úrnak. A beküldött összeg fele a múlt év második felére, másik fele pedig ez év első felére jegyztetett be.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények ezimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test és egy lélek vagytok. Efész. IV. 4.

Tartalom: Ráütött-é a szeg fejére? (K—L). — Indítvány az erdélyi ev. ref. egyházkerületben létező központi és egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetek egyesítése tárgyában. Előterjesztés végett kidolgozta Szóts Sándor, dévai ref. lelkész. (Folytatás). — Irodalom. — Külföld. — Világ folyása. — Különfélék. — Necrolog. (m—i). — Tárca: Az izlam és a keresztyének. (Vége). V. (B.) S.

Ráütött-é a szeg fejére?

Kalotaszeg, 1883. jan. 7.

(K—L). Megvan az a gyengeségem, hogy, ha hírlapi cikket olvasok, önkénytelenül is a végére pillantok, hogy lássam, kivel van dolgom. Ez történt a „Prot. Közl.“ múlt évi 53-ik számában „Kalapács“ által irt cikkel is, melynek végén eme sokat ígérő mondat áll: „Ime, a szeg fejére ütött kalapács.“ — Azonnal végig olvastam a szép reményre bátorító cikket, mely a gordiusi csomó megoldását tette kilátásba, — azonban pórúl jártam. Olvastam ugyan én abból mindent: hogy „két kard megfér egy tokban, de két pap nem egy egyházban“, — hogy „rendetlen a papság, tekintélytelen az esperesség, — stb. megtanultam, hogy van alkotmánya Zánzibárnak, meg Madagaskárnak, — egy szóval, hallottam kalapálást quantum satis, de, hogy a szeg fejére ütött volna a kalapács, azt seholy sem láttam.

Megbocsásson tisztelt Kalapács úr, de nem ott van a szeg feje a hová ön ütött; nem ott, hogy mit kellett volna tenni a k.-kalotai egyh.-m. közgyűlésének, esperesének, jegyzőjének, bizottságának a dislocatio kérdése tárgyalásánál, sem ott, hogy az esperes miképen alussza ki a visitatioi káposzta okozta gyötrelmeket. A szeg feje ott van, hogy mit tegyünk azon ritka, de, a ta-

pasztalás bizonylata szerint, mégis bekövetkezhető esetben, midőn, a pap canonicus hibáján kívül, sokszor épen munkássága, kötelesség teljesítése, buzgósága által válik imprudenssé, a minek következtében felbomlik az egyház és pap közötti béke, aláásatik a vallásos élet. — Ez a szeg feje, — erre tessék reá ütni, nem pedig a közgyűlés, esperes és főjegyző fejére, a mi már úgy is késő lenne és semmit sem segítene a meglevő bajon.

Mellőzve tehát a „Kalapács“ úr által felhozott, a dolog érdemére úgy sem tartozó és a gyakorlati életben számtalan akadályokba ütköző, óhajtasokat, cikke azon részére teszek csupán néhány megjegyzést, a mi a kérdéses ügy lényegére tartozik, a mit t. i. az általam javaslatba hozott káplán alkalmazás czélszerűtlenségének illusztrálására, nagy szakállu puritán pap barátja esetével, felhozott.

Ezen eset — legalább előttem — nem bir oly bizonyító és meggyőző erővel, hogy azért nézetemet feladjam, mert legalább is annyi esetet lehet felhozni a mellett, hogy két pap békével él meg egy egyházban, mint ennek az ellenkezőjére. Teljes békét pedig, minőt „Kalapács“ úr óhajt, csakis a sirban találhatunk.

Egészen halomba döntik azonban állítását a magyar-honi testvér superintendentiák, melyekben a káplán-rendszer rég gyökeret vert és nem mondhatjuk, hogy az anyaszentegyház és vallásos élet kárára vagy hanyatlására.

Távol legyen tőlem, hogy, a midőn a bajnak orvoslására a káplán alkalmazását ajánlottam, ezt azon merész meggyőződéssel tettem volna, hogy a szeg fejére ütöttem s hogy azt hinném, miszerint a káplán-rendszernek árnyoldalai ne lennének. Lehetnek s bizonyára vannak is; de, hogy ez a jelzett esetben elfogadható menedék, e meg-

győződésesen „Kalapács“ úr cikke mit se gyengített. Mert tény az, hogy keservesen esik az imprudentiája miatt vérig zaklatott papnak, — talán — csekély fizetéséből, egy részt a káplánnak szakasztani, de ezt csak azon esetben kénytelen tenni, ha az események oda fejlődtek egyházában, hogy, helyzete tarthatatlansága miatt, egyházától — így egész jövedelmétől — lenne kénytelen megválni, — tehát a legvégső esetben, a mikor bizonyára két kézzel ragadja meg az alkalmat a megmenthetőnek megmentésére.

Lehet, hogy a káplán a papnak kellemetlenséget fog okozni, (habár a pap által fizetett, a papnál élmezgett káplánról ez nem teendő fel mulatlaul), ámde a tűzpróbán keresztül ment pap, tőle kitelhetőleg, kerülni fogja az összeütközéseket. — A mi „Kalapács“ úrnak a koordinált és subordinált egyének közötti elsőségi vitára vonatkozó ellenvetését illeti, ezt körülírná a törvényhozó testület s az illetők kötelesek lennének magukat abhoz tartani.

Megmaradok tehát nézetem mellett mindaddig, míg célra vezetőbbet nem ismerek, mert, mint e lapok múlt évi 51-ik számában hangsúlyoztam, akár valóban imprudens volt a pap, akár egyes izgatók által méltatlanul insultáltatott, üldöztetett s így a kölcsönös bizalom megszakadásával dűlatott fel az egyház békéje: a káplán által orvosolva van a baj, mert már többé nem az üldözött, megvetett, gyűlölt pap jár a templomba, nem ő esket, nem ő temet, nem ő keresztel és nem ő oszt úrvacsorát s így megszűnik a valódi, vagy mondva csinált ok, mely a hiveket

T Á R C Z A

Az izlam és a keresztyének.

(Vége).

Általában, mint történetünk lapjai is bizonyítják, a török mindig bizonyos nemes méltósággal tudott bánni legigazott ellenfelével. E természetes vonás, mely sok rokonságot árul el magyar nemzet nyílt és őszinte jellemével s mely szabadság-barczunk leveretése után, a kibujdosott emigransokkal szemben is, oly szépen nyilvánult, biztosította számukra, a politikai exigentiák minden áramlata közt is, a magyar nép rokonszenvét. Byzanci történetíróknak a török seregkegyetlenkedését ecsetelő leírásai, nagyrészt, épen oly tulzottak és officziósusok, mint az angol „atrocity meeting“-ek egykori inspirált tüntetései. Tények bizonyítják s teszik kétségtelessé a török nemzeti jellem minden időben nyilvánuló nagylelkűségét. Mahomet szultán egy császári fermánja nem csak az aman viselését engedte meg a keresztyéneknek, de őket vallásuk s istentiszteletük szabad gyakorlására is felhatalmazta. Tette pedig ezt akkor, mikor magok a keresztyén felekezetek nem voltak képesek a türelmességnök ily magaslatára emelkedni s máglyák lohogtak fel Európa minden keresztyén államában. De még

a vallástól elidegenítette, de egyszersmind nincs kizárva az idő és a jóakarát által helyrehozható kibékülés reménye is.

Ajánlják némelyek azt, hogy igyekezzék az imprudens pap egyházától megmenekülni. De hova?! Melyik egyházközség fogadja kebelébe a pellengére állítottat?!

Talán, ha ifjú, ékes szóló, ha bir pártfogókkal, sikerül neki a menekülés. De hátha az illető gyenge szónok, öreg vagy pártfogó nélküli: ugyan melyik egyház fogadja kebelébe őt, homlokán az imprudentia bélyegével?!

Hallottam olyan véleményt is, hogy szükségtelen az ily ritkán előforduló esetekre törvényt hozni, hanem esetről-esetre intézkedjék az egyházi felsőbb hatóság, belátása szerint. — Én e nézetnek nem vagyok barátja. Miért ismételtessük a múlt évi közszinaton hallott vélemény nyilvánításokat? Miért késleltessük a gyors eljárást igénylő események megoldását?!

Hozzunk törvényt és alkalmazzuk azt ott és akkor, a mikor szükség lesz reá. Igaz, hogy — hála istennek! — ritka az ilyen eset, hanem annál veszélyesebb és annál inkább készen kell lennünk az erélyes intézkedés fegyverével

Indítvány

az erdélyi ev. ref. egyházkerületben létező központi és egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetek egyesítése tárgyában.

— Előterjesztés végett kidolgozta Szóts Sándor, dévai ev. ref. lelkész. —

(Folytatás.)

Ez elszomorító helyzet indította az erdélyi ev. ref. egyházmegyék papjait arra, hogy, összetevén fillereiket, öz-

többet is tett. Az ujonnan megválasztott patriarchának, Genuadinosnak, maga adta kezébe a drága kövekkel ékített keresztet. Fájdalom, e fejedelmi tény minden varázsát elvesztette akkor, mikor kevéssel később, esküje ellenére, a nekie meghódolt s visszatért görögöket, kimélet nélkül, egy lábíg levágatta de vajjon, első tényében jöhetett volna oly éles ellentétbe a koránnal, ha későbbi elhatározására nem politikai okok birják? Kétségtelessen az, hogy e kegyetlen intézkedés éle nem annyira a keresztyének, mint inkább a görögök ellen volt irányozva.

De, ha a keresztyének elleni vak gyűlölség azon nemével nem is találkozunk a törököknél, mely az arabokat jellemezte, mindazonáltal ezek is nem kisebb megvetéssel tekintenek le rájuk. Az uguz faj felől, melyből eredtek, a legmagasabb véleményt táplálják s minden más fajt egyformán lenéznek. Csakhamar ez az előítélet is megtermé a maga gyümölcseit s már 1661-ben meg lön tiltva a keresztyéneknek hellelt vörös kalpagot s sárga cipőket hordani. Nemsokára templomaikat is lerombolták s néhány árulással vádolt papot habozás nélkül felakasztottak. A Mahmud szultán által kezdeményezett igazságügyi reformok még nem léptek volt életbe s így a törvénykezés még csak a régi mederben mozgott, mely minden itélet alapjául a tanuvallomásokat vette fel, ellenben a keresztyének tanuskodásának nem tulajdonított értéket. A bennszülött keresztyének még csak türhették valahogy ez állapotokat, mert, többnyire szegény sorsú rajahk-

vegyek és árvák segélyezése czéljából keblbi gyámintézete-
ket alkossanak. Ily gyámintézet, 3 egyházmegye kivételével,
ma már mindenütt létezik, kisebb-nagyobb tőkevagyonnal
bir s a segélyezést, tebetsége szerint, gyakorolja is. A mi
egyházmegyénknek is van ily gyámintézete, mely az 1881-
ik év végén 3441 frt tőkeösszeggel és 1124 frt hátrálek-
követeléssel bir s melyből, ha a pénztárnok a maga idejé-
ben kiszolgáltatta volna, minden papi özvegy és árva, fe-
jenkint, mintegy 12—13 frt segélyben részesült volna.
Aránylag legnagyobb tőkéje van a kolozsvári egyházmegyé-
nek, mely, 4 papi állomás mellett, 7057 frt és a marosi
egyházmegye, mely 66 papi állomás mellett 20,270 frt tőke-
vagyonnal rendelkezik s egy özvegynek 25 - 30 fit segélyt
tud nyújtani. Azután sorban következnek: a szilágy-szolno-
ki, húnjad-zarándi, a görgényi, a kolozs-kalotai, a nagy-
enyedi, a dézsi egyházmegyék, továbbá a Rikán belőli com-
munitas, végül az udvarhelyi, küküllői és a széki tractusok
gyámintézetei.*) A gyula-fehérvári s nagy-szebeni traktu-
soknak és a nagy-sajói káptalannak nincsenek ilyenmő in-
tézetei, következőleg az ezen egyházmegyébe tartozó papok
özvegyei és árvái kizárólag a központi csekély segélyre
vannak utálva.

Az elősorolt tractualis gyámintézetek összes tőke va-
gyona tetti 1881. végén 91,172 frt 69 krt. Kiosztatott ál-
talok 1881-ben 3341 frt és 92 kr. A kezelési költség tett
606 frt 31 krt, vagyis a kiosztott segélynek egy ötöd részét.
Egy osztalék tett — ha a központi gyámintézettől segélye-

*) Lásd a B., mellékletet jövő számunkban.

től születve, szokva voltak szolgálai sorsukhoz; hanem az
európaiak máskép gondolkoztak s már ekkor történtek dip-
lomatiiai lépések a törökök keresztyén alattvalói sorsának
enybitésére s vallási, politikai és kereskedelmi érdekeik
megvédésére. Így jöttek létre a capitulatiók, melyek először
nyitottak szabad utat a kelet s nyugat közötti kereskedelmi
forgalomnak.

Történtek visszaélések, tagadhatatlanul, a középkori
Európa ez önkényes beavatkozása által, a török birodalom
ügyeiben. De e visszaéléseket messze felülhaladják azok az
előnyök, melyek abból Európa közéletére háromlottak s e
tekintetben a kezdeményezés dicsősége Franciaországot il-
leti, mint a mely különben is a nemzetközi eszmék eredeti
hőcsője. Nem lehet azon sem csodálkozni, hogy, a kor szel-
lemének megfelelőleg, a capitulatiók intézményének jellege
és színezete kezdetben tulnyomólag vallásos volt, a mennyi-
ben első sorban egyházi czélokot tartott szem előtt, de e
feladat csakhamar kiszélesült s ma már, akár úgy tekint-
jük a capitulatiókat, mint kétoldalú szerződéseket, akár
úgy, mint az európaiak számára különös előjogokat bizto-
sító diplomatiiai okiratokat, tény az, hogy, a szultán által
elfogadva s hosszú gyakorlat által szentesítve, határozott
juridikai érvényre emelkedtek.

Monarchiánk Bosznia-Hercegovinában s Anglia Czip-
rusban ma már kölcsönösen megszüntették e százados in-
tézmény kötelező erejét, miután, e tartományok jelenleg köz-

zeltek számát vesszük alapul — átlag számítva 18 frtot és
21 krt. Vannak azonban egyházmegyék, hol egy osztalék
15, sőt 10 frtot sem tett.

Hogy ezen egyházmegyei gyámintézetek — akár meg-
levő tőkék és jövedelmi forrásaik csekélységét, akár a ke-
zelési költség nagyságát és az általok nyújtható segély pa-
rányiságát tekintve — a kitűzött czélt elérni nem képesek
s ennél fogva rendeltetésöknek megfelelni nem tudnak, — azt
hiszem, fölsőleges bizonyitanom. Ugyanezért kizárólag azon
okok fölsorolására szoritkozom, melyek a fennebbi számadá-
sokból azonnal szembe nem ötlenek s melyek — nézetem
szerint — az egyházmegyei gyámintézeteknek a központival
való egyesítését szükségessé teszik.

Ilyen ok mindenekelőtt az a sajnos körülmény, hogy az
említett fehérvári, sajói és szebeni tractusok lelkészei, hol a
papi állomások száma és jövedelme fölöttébb kevés, soha sem
lesznek abban a helyzetben, hogy, magokra hagyatva, saját ere-
jükből, oly gyámintézetet létesítsenek, mely hátrahagyandott
családjaikat — legalább 150—200 frt nyugdíj adása által
— a szükség és nyomoruság ellen biztosítsák. Hiszen, ha
csak 5—6 család lesz is egyszerre segélyezendő, 15—20
ezer frt tőkájöknek kellene lenni, hogy e nyugdíjt évről-
évre megadassák. Nyolcz-tíz szegény pap évi illetékeiből
pedig, folytonos segélyezés mellett, hogyan és mikor lesz
akkora tőke-összeg? Talán 100 év múlva-

Ilyen ok továbbá a tractualis gyámintézetek által
nyújtott segélyek bizonytalansága. A hol a segélyezendő
létszáma jelenleg például 10 és a kiosztható segélyösszeg
200 frt és így személyenként az osztalék 20 frtot tesz, ha

vetlen európai fennhatóságok alatt állván, anomália volna
annak további fenntartása. De Törökország különleges vi-
szonyai közepette ez mindaddig nem következhetik be, mig
Európa elég garanciát nem lát arra nézve, hogy ott a
közbiztonsági állapotok annyira javúlnak, mikép az euró-
paiak egyéni szabadsága Törökországban többé nem lesz ve-
szélyeztetve. Ezt azonban egyelőre nehéz elhinni, ha meg-
gondoljuk, hogy az ottoman birodalom harmincz év leforgása
alatt hatszor volt már oly vérengzések színhelye, mint a
djeddahi, libani, damabi, batuki, szaloniki és alexandriai
mészárlások.

Századok óta foly már a küzdelem, különböző alakban,
de ugyanazon lényeggel, a nagy török birodalom végbomla-
dozásban levő elemei közt. A dunai tartományok rajah-i,
már nagy részben felszabadultak, vagy fel fognak szaba-
dúlni; szintűgy a libani keresztyének az albán miriditák.
Hátra vannak még az örmények s a török elnyomás keresz-
tyén hitsorsosaink felett rövid időn meg lesz törve. De,
mialatt e processus végbe megy, egy más processus is van
fejlendezőben. Törökország szemé minden veszteség után csak
annál inkább keletre néz. Idői hatalmát megtörhetik a török
szultánnak, de szellemi hatalma napról-napra növekvőben
van s az újabb egyptomi fejlemények csak arra szolgálják,
hogy útját egyengessék egy egyetemes nagy fölkelésnek,
melyet a panslavismus indít a fálhold jelvénye alatt.

V (B.) S.

a következő évben történő halálozások következtében, a segélyezendők száma 5-tel megszorodik, természetes, hogy az osztaléknak is 20 frtról 13 frt 33 kr-ra, sőt, rendkívül kedvezőtlen körülmények között, 20 segélyezendő mellett, 10-re is le kellend szállania. Hogy e bizonytalanság a segélyezendőkre nézve föltöbb hátrányos, nem szükség bizonyítanom. Csak azt említem meg, hogy egy özvegyre nézve, ki egy ízben már 20 frt segélyben részesült, nagyon keserves dolog másodízben csak 13, harmadízben pedig csak 10 frtot kapni segedelmül. És e bizonytalanság mindenik egyházmegyében megvan. Mert, ha például az özvegyek illetékét fix osztalékban állapítja meg: vagy az osztalékot kell igen csekély összegben megállapítania, vagy pedig tőkésítésre szánt jövedelmeiből kell a hiányt pótolnia. Előbbi esetben a segélyezendők huzzák a rövidet, utóbbiban pedig a gyámintézet, a mennyiben tőke gyűjtése s önnélfogva vagyoni erősödése lassabban történhetik. Kis körben, például egy egyházmegyében, az esetlegesség szerfölött nagy; lehet a segélyezendők száma rendkívül kevés és lehet rendkívül nagy, minélfogva az osztalék mennyisége és mekkorasága évenként változik. Ellenben egy nagyobb körben, például az erdélyi ref. egyházkerületben, a hol a fungens papok száma 500-at meghalad, az esetlegesség sokkal csekélyebb; a halálozási %, néhány év tapasztalata után, biztosan megállapítható, mert az egyik vidék, vagy tractus kedvezőtlen esélyeit a másik tractus kedvező viszonyai mindig kiegyenlíti. Én p. o. biztosan merem állítani, hogy az erdélyi ref. papok között évenként 3 % hal meg, vagyis 15 16 személy s e % legfennebb annyiban változik, hogy néha 2 %-ra száll, néha 4-re emelkedik, de már 5 évenként egyre-másra 3-ra egyenlítődik ki. Egy egyházmegyében azonban, p. o. a hunyad-zarándiban, hol a papok száma 25, megtörténik, hogy az egyik évben, sőt egymás után 2—3 évben is, egy pap se hal meg, de megtörténhetik az is, hogy a következő évben 2, tehát 8 %, az aztániban 3, vagyis 12 % és így 5 év alatt eshetőleg 8—10, vagyis egyre-másra 6—7 % hal meg, — következőleg a segélyezendő családok száma rendkívül nagyra szaporodik. Még nagyobb az ingadozás az árvák létszámánál. Egyik évben oly papok halnak meg, kiknek nincsenek gyermekei, a következő évben pedig 6—8 gyermekes papok; minélfogva a segélyre szorultak száma talán megkétszereződik. Épen azért föltöbb kívánatos, sőt szükséges, hogy özvegy-árvai gyámintézeteinket, már özvegyeink és árváink jutalékainak biztossága érdekében is, egyesítsük.

Harmadik és pedig igen fontos ok az is, hogy az egyházmegyei gyámintézetek különböző módon állapították meg a segélyezésre való jogosultságot, a kiosztási kulcsot, a segély nyújtásának idejét, valamint a beadaendő folyamodvány felszerelési kellékeit. Különbözőképen vannak megállapítva az új papok által befizetendő első évi illetékek, vagy bekebelezési díjak, úgyszintén a papok évi járulékaik is. Egyiknél a család van alapul véve, másiknál az özvegy, némelyiknél az özvegy és árvák együttesen. Egyik gyámintézet az özvegynek egy egész, az árváknak fél-fél osztalékot ad, másik, mint például a hunyadmegyei, az özvegynek és az árváknak

fejenként nyújt egy-egy osztalékot. Néhol különbséget tesznek az egész- és a fél-árvák között, máshol pedig nem. Néhol kiosztják a segélyt Januárban, másutt Szent-György és Szent-Mihály napkor, néhol novemberben vagy decemberben, néhol, mint pl. nálunk 1881-ben történt, semmikor sem. Az egyik egyházmegye, mint pl. a marosi, az új papoktól 50 % bekebelezési díjat veszen, míg a másik, pl. a mienk, csak 10 %-ot. Az évi járulékok is különböző kulcs szerint vettetik ki. Néhol minden pap egyenlő mértékben járul a gyámintézet gyarapításához, évenként 5—6—10 frttal, másutt a papok évi befizetései a papi állomások osztályai szerint vannak kiróva, míg, pl. nálunk, minden pap fizetésének 1 % -át köteles évenként a gyámpénztárba beszolgáltatni. Mindezek nem okoznának semmi nagy bajt, ha minden pap élte végeig megmaradna abban az egyházmegyében, a hol papi pályáját megkezdette. Ámde a papoknak több mint egy harmada változtatja helyét s körülbelül egy ötöde egyházmegyéjét is, minélfogva megtörténik, hogy egy azon pap a bekebelezési illetéket 2-szer, 3-szor, sőt 4-szer is kénytelen befizetni s azonfölül évenként 2—3, sőt 4 gyámintézet fenntartásához járulni, ha azt nem akarja, hogy addig befizetett illetékeit örökre elveszítse. Igen ecclataus példa erre t. Fülöp Géza, szászvárosi paptársunk, esete, ki — mint általánosan tudva van — előbb N.-Enyedén, aztán S.-Szt.-Györgyön, jelenleg pedig Szászvároson lelkészkedik. Ő nem kevesebb, mint 5 gyámintézetnek nolle-vello kötelezett tagja, a nagy-enyedinek, a communitásbelinek, a hunyad-zarándinak, a Szászvároson fennálló capitulumnak és végre az u. n. központinak. Befizette a bekebelezési illetéket 4 helyen és fizeti az évi járulékot 5 gyámintézetbe, s mégis, ha özvegye és árvái maradnának, nem tudom, kapnának-e az 5 helyről akkora segedelmet, mekkorát pl. egy törvényszéki bíró családja kap 15—20 esztendei szolgálat után. Be kellene adniok évenként 5 folyamodványt, igazolniok kellene életben létüket 5 helyen, várniok kellene a pénzt 5 helyről, 5 pénztárnoktól s talán az év 5 különböző hónapjában. Azonkívül tudniok kellene az 5 gyámintézet szabályait pont-ról-pontra, különben, az elkövetett szabálytalanságok miatt, jogosan követelt jutalékaiktól igen könnyen megfosztathatnának. Mindezen bajoknak csupán egyetlenegy orvossága van: az egyházmegyei és központi gyámintézetek egyesítése. Minél tovább haladunk, minél többet várunk, annál bonyolultabbak lesznek viszonyaink s annál nehezebben lesz keresztül vihető az annyira kívánatos egyesítés.

(Folyt. köv.)

IRODALOM.

„*Allamfölség és papuralom.*“ Egyházipolitikai tanulmány. Irta Hegyi Pál. A „Syllabus“ és a porosz májusi törvények eredeti szövegével. Pozsony. 1882. Wigand nyomdája. Ára 2 frt.

Szomorúan jellemző „felvilágosodott“ korunkra, hogy az előttünk fekvő könyvnek napvilágot kellett látnia. Már maga azon körülmény, hogy napjainkban az államfölség fo-

galma rögtön eszünkbe hozza a clerus uralmát is, mely amannak útját állja, olyan kórállapotra mutat, mely, különösen századunknak, nem válik dicsőségére.

Szerző a jogállam eszméjéből indul ki, melynek megvalósításától még sok tekintetben messze vagyunk; különösen az egyházpolitikai téren annyira nem tudunk az elvek magaslatára emelkedni, hogy nekünk egyházpolitikánk nincs is, de meg kell azt teremtenünk, mert politikai és társadalmi viszonyaink, a jogállam tisztult fogalmai szerint, teljességgel nem lesznek rendezhetők az egyházfelekezeti ügyek kisebb-nagyobb érintése nélkül, a miből aztán veszedelmes surlódások is támadhatnak.

Meg kell vallanunk, hogy szerző előrelátása már eddig is igazolva van. Elég a középstanodai törvényjavaslat sorására, vagy az „alapok és alapítványok“ kérdésére utalnunk.

Szerző úgy van meggyőződve, hogy ezen s a hozzájuk hasonló természetű kérdések megoldásához csak úgy juthatunk, ha egy részről kimutatjuk a korszerű egyházpolitika helyes elveit, más részről pedig, az eszmék és fogalmak tisztázása által, a r. kath. egyház követeléseinek alaptalanságát bebizonyítva, jogcímöit valódi értékekre leszállítva, előkészítjük azon elvek diadalát.

Minden baj forrását abban látja, hogy a r. egyház, nem elégedve meg azon szerepkörrel, mely őt az általános és egységes világregd tényezői között megilleti, az ezen tényezők működését souverain hatalommal ellenőrző állam mellé tolakodott s így az állam megszthatatlan főségjogát tetteg bitorolja. Fokozza pedig és komolyan veszélyessé teszi a bajt azon körülmény, hogy ezt a bitorlást éppen a római katolikus egyház hierarchiája űzi, melynek uralma mellett egyetlen állam teljes függetlensége és önállósága sem képzelhető. — Érdekes az a párhuzam, melyet szerző a keresztény felekezetek között, állami szempontból, von, a hol kimutatja, hogy a folyton fejlődő jogállam és, a „Syllabus“ által egészen megváltozott, római katolikus felekezet között, szükségképen, mindig távolgóbba lesz az űr, áthidalásának nehézségei egyenes arányban fokozódnak a jogállam ész- és korszerű fejlődésével, míg más felekezetek életmozzanatai azzal egészen lépést tarthatnak.

Szerző a 17—20 lapokon erős leczkét tart a r. kath. hierarchiának a hirhedt osztrák koncordátum pártolása miatt.

Mindazáltal szerző szembeszáll azokkal, kik az egyház befolyását s hatalmát kicsinylik s IX. Pius pápaságának vázlatával bizonyítja be, hogy még a „Syllabus“ által eltorzított római katolikus egyház is valódi világhatalom, melyet teljesen megdönteni nem lehet, mellyel komolyan számolni kell. Ezt a IV. fejezetben tárgyalja szerző, oly érdekfeszítő modorban, hogy annak meggyőző hatása elől az olvasó nem menekülhet; a mélyreható komolyság s egyszersmind legmetszőbb gúny fegyvereivel oszt itt oly csapásokat a hierarchiának, melyeket lehetetlen mélyen sebzőknek el nem ismerni.

Általában Hegyi Pál munkája nem olyan utánzat féle, a milyennel igen sokszor találkozunk, hanem egészen új elvek nyomán haladó s classicus magyarsággal írott könyv,

mely nagy tekintélyek ellenében is bebizonyítja elvei helyességét.

Éjszakamerika egyházpolitikai törvényhozását bonczolva kimutatja, hogy annak alapelve éppen az, melyet az ő munkája is vall, t. i. az állam hatalmi körének teljessége, az állam főségjogának megoszthatatlansága, tehát éppen nem az, melyet Deák Ferencz mondott, hogy t. i. „az állam vagy éppen ne, vagy mennél kevesebbet avatkozzék az egyházfelekezetek ügyeibe“; kimutatja, hogy biz' az gyakran még dogmatikus kérdésekben is bíraskodik.

De végére sem bírnánk jutni szerző könyve kivonatolásának, ha csak érdekesebb részeire szorítkoznánk is. Egyenesen ráutaljuk tehát az olvasót, annál inkább, mert éppen csak az aligmúlt napokban jelentek meg igen harcias főpapi nyilatkozatok, melyekre csak az találhatja meg a peremptorius választ, a ki az előttünk fekvő egyházpolitikai tanulmány elveinek fonálán indul.

A munka még nincs bizományba adva és csak Pozsonyban, a szerzőnél rendelhető meg.

KÜLFÖLD.

Oroszország. Egyesség a vatikán és Oroszország között. A Vatikán és Oroszország közt kiegyezés jött létre. Az egyesség pontjai még mindig tárgyalások tárgyai. Legvalószínűbb, a mit e tekintetben a „Germania“ közölt. E szerint: 1. Oroszország a szent szék mellett követséget tart. 2. A lengyel püspökök amnestiát kapnak. 3. Felinski varsói érsek visszatér. 4. Az új püspököket a kormány a Vatikán beleegyezésével nevezi ki. 5. Nagyobb plébániára a püspökök a lelkész-jelölteket a kormánynál bejelentik; kisebb plébániákra egyenesen neveznek ki. 6. Az állam felügyel a papnöveldekre. 7. A papoknak oly helyeken, hol a nép nyelve orosz, oroszúl kell beszélniök; más- hol az illető hely nyelvén beszélhetnek.

Anglia. Álszentek. Angliában a minap itt-ott megpróbálták kiszámítani: a népességnek hányad része az, mely vasárnap templomba jár. Kisült, hogy az illető városok lakosságának alig egy harmada érzi szükségét a vasárnapi ájtatosságnak. Most aztán annak is utánna jártak, hány olyan ember van, ki szombat estve korcsmába megy. Egy szombaton Bristolban a mértékletességi egyesület tagjai sorra járták a korcsmákat és kiszámították, hogy a város 215,000 főből álló lakosságának majd a fele, vagyis több mint 104,000 ember, 7—11 óra közt, elkorcsmázta az időt. E szép számú tömeg közt volt 34,074 férfi, 36,803 asszony és 13,415 gyermek.

Az üdv hadserge. E sajtáságos elnevezés alatt alakult Angliában nem régen egy új felekezet, mely mind nagyobb zajt csinál, főleg Londonban. A zajt szó szerint kell érteni, a mennyiben a nevezett felekezet hívei, dobszó és trombita-harsogás mellett, az utcákon kiáltozva és ug-rándozva, vonódnak az isteni tiszteletre, melynek helyét és idejét czifrábnál-czifrább s csudásabbnál-csudásabb falragaszokkal teszik közhírré. A menet négyes sorokban törté-

nik s általában a felekezet katonailag van szervezve. Van egy főtábornokuk, névszerint Mr. Booth. Alatta állanak: a felekezet ezredese, őrnagyjai, hadnagyjai stb. Innen a hadsereg elnevezés. Híveit a felekezet jobbára a köznépi alsóbb és miveletlenebb rétegeiből toborzza. Van egy közlönyük is, melynek czime: „Előre.“ Ez is csak olyan ponyvairódalomszerű lapokból áll, hogy, olcsóságánál fogva is, könnyen terjeszthető legyen, Hiteleit nehéz volna meghatározni. Főbbeknek a következők látszanak: 1-ső: az üdv hadserege hiszi a bűnesetet s az emberi nem teljes megromlását a bűneset következményének tartja; 2-ik: a megigazulás egyedül a Jézus-Krisztus vére által érhető el s a kik ebben hisznek, kivétel nélkül mindnyájan üdvözülnek; 3-ik: a hitetlenek örök kárhozatra jutnak. A mint ezekből látszik, az üdv hadseregének dogmája, ha e pontokat annak lehet nevezni, teljesen összhangzik az orthodoxiának legközönségesebb, legfelületesebb s magát teljesen lejárt formájával, a mely ellen ma még a komolyabb orthodoxok is tiltakoznak. Csak egy hittételük van, a mely egészen új: a rögtöni megtérés. Ez, úgy látszik, a legnagyobb szerepet játssza a hadsereg gyűléseiben szintűgy, mint nyilatkozataiban; mondatni, ezen alapszik vallásos életök. A hadsereg hívei azt hiszik, hogy minden emberre nézve jó egy nap, egy óra, egy elhatározó pillanat, a melyben a kegyelem oly módon működik reá, hogy az, ki e perczben még bűnös, a másik perczben már megtért, — az előbb elkárhozott, most idvezült. Ez az eszme annyira uralkodik rajtok, hogy gyűléseikben, az isteni tisztelet folytán, nők és férfiak ülőhelyökön megtérteknek jelentik ki magokat, -- mások egészen komoly arcczal beszélnek el, hogy itt s itt, pont ekkor és ekkor, megmosakodtak a Krisztus vérében és megigazultak. Még gyermekek, egészen kicsi gyermekek is, találatnak közöttük, a kik e rögtöni megtérésükről beszélnek. A megtéréseket aztán a tábornok lajstromba vezeti, azokról pontos nyilvántartást vezet s számuk szaporodását híven közli. Ezt az ugrást a szentségbe, a megtérésnek ezt az elhatározó pillanatát elődézni az emberekben, — ez a hadsereg czélja. Minden beszédök, minden közleményük, az ének, a kiabálás, a táncz, a pokollal való rémitgetés, — a mi nagy szerepet játszik a hadsereg katonáinak szintűgy, mint tisztjeinek fegyelmezésénél — mind arra vannak irányozva, hogy az idegeket oly módon felizgassák, hogy ez elhatározó lökés ama szent ugrásra bekövetkezzék.

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

A trónörökös-pár e hó 8-kán, délben, az akadémiában levő országos képtárt látogatta meg, hol Pulszky Károly igazgató kalauzolta a fejedelmi vendégeket. A trónörökös elutazása előtt Jókainak ajándékot küldött. Viszonzásul a költőnek „Bálványos vár“ című regényeért megküldte saját könyvét, keleti útleírásának diszes példányát, melyre magyarul ezt jegyezte föl: „Rozsó. 1883. Január 8-ikán.“ — *Bál az udvarnál.* Január 8-ikán a budai királyi ter-

mekben fényes bál folyt le. A palota körül villamos fényű lámpák égtek. A palota két kisebb termét is villam világította. Nyolcz órára volt kitűzve a megjelenés, a déli növényekkel diszitett lépcsőknön piros diszruhás koronaörök, míg a lépcsőnél levő előcsarnokban diszbérruhás inasok és udvari cselédek képeztek sorfalat. Körülbelől ezerkétszáz személy kapott meghívót s ezek között bizonyára eljött 800--850, mintegy háromszázötven kocsin. — *Bosnyák küldöttség* érkezett a múlt héten Budapestre. E küldöttség boszniai és hercegovinai mohamedánokból áll, kik az okkupált tartományoknak most kinevezett mohamedán főpapjával, Hilmi efendivel jöttek, hogy a kinevezést megköszönjék ő felségének. A küldöttség vezetője Oliva, szerajevói rendőri tisztviselő. A küldöttség nem csak ő felségénél tisztelgett, hanem a minisztereknél is s felkeresték Gül Baba sirját, meglátogatták a színházakat. Január hó 6-án délután Tisza Kálmán miniszterelnök is fogadta kihallgatáson. — *A tiszai esethez.* A tiszadada hullá Budapestre küldött részeinek megvizsgálásával az egyetemi szakértők elkészültek. Véleményük körülbelől az, hogy az életkor a 14-ik évtől a 18-ikig tart. — A csontosodás fejlődésének jelenségei túlnyomó számban arra mutatnak, hogy a hullá 16--17 éves, azonban nem lehetetlen, hogy 15, vagy csak 14 éves. A csontok erősen kifejlődtek, azonban fiatalabb loánynál sem szokatlan az ilyen erős csontfejlődés. A vizsgáló tanárok egyes kérdésekre nézve több külföldi tekintély véleményét is kikérték. — *A téli árvíz* sok helyen nagy pusztítást tett, kivált a Csallóközben, aztán Győrben, hol a katasztrófa el nem maradhatott. Pestmegye felső részénél, Vác környékén s az alsó részen, mely oly sokat ki van téve a Duna árjának. Győrben a katasztrófa e hó 8-án következett be. Reggel fél négy órakor Győrsziget és Révfalúnál, a kimerültség dolgozó katonaság és polgárság működése daczára, a védtöltések áttörttek. A veszély és nyomor leirhatatlan. Győr város egy része is elöntetett. Magas fekvése azonban a várost megmenti. Mindenki ide menekül. A víz folyvást árad. A jótékony nőegyletek ezerekre menő menekülőket élelmeznek. Minden helyiség tömve van menekülőkkel. Az utcákon talpak segítségével tartatik fenn némileg a közlekedés. A kiszállásolás sok helyütt karhatalommal, de még a kellő időben történt s a vészjel a maga idején megadatott. Emberi élet elvesztésről is beszélnek. Újváros utcáit egy méternél magasabb viz borítja. Az ó-temetőből töltésemeléskor kiásott koponyák, csontok a vizen úsznak. Szerencsétlenség, hogy a könnyedén befagyott vizen sem járni, sem csónakázni nem lehet. Az emberek a padlásra menekülnek. Révfaluban a természetes halállal kimúltakat padlásra tartogatják. — *Bismarck hercege* ismét leköszönési tervekkel foglalkozik. Azt mondják, hogy Bismarck, az újévi udvari tisztelgés alkalmával, úgy nyilatkozott, hogy, a német politika jelenlegi helyzetében és a parlamenti intézmények immár kielégítő működése mellett, az országra nézve már nem lesz hátrányos, ha ő más embereknek ad helyet. E nyilatkozatból s a kancellár gyöngékedéséből az következik, hogy Bismarck herceg nemsokára végkép visszalép.

— *Tüntetések Olaszországban.* Az Oberdank-tüntetések még mindig nem múltak el. A szélső radikálisok felhasználják az alkalmat, hogy az olasz kormány ellen is demonstráljanak. Az Oberdank tüntetések tehát egyszerre szólnak Ausztria ellen, az olasz kormány ellen, Triest elfoglalása és a köztársaság mellett. — *Gambettát* fejedelmi pompával kísérték a pihenésre e hó 6-án. Egész Franciaország megjelent a ravatalnál. A küldöttségek végetlen sokasága kísérték a koporsót. Eljöttek az elveszett tartományok küldöttei is. Gambetta halála után rögtön egy másik csapás érte a köztársaságot Chanzy tábornok halálában. Ők ketten intézték a nemzeti védelmet a megpróbáltatások szerencsétlen idejében. A köztársasági katonák egyik legkiválóbbja és szilárd jellemű férfi hunyt el benne. — *Az Egyiptomra vonatkozólag* Anglia és Franciaország közti tárgyalások megakadtak. Duclerc francia külügyminiszter tudatta az angol kormánnyal a megegyezés lehetetlenségét és hogy a tárgyalások befejezetteknek tekinthetők. Duclerc nem elégedett meg az adósságellenőrző bizottságban Franciaországnak fenntartott elnökséggel, Granville lord pedig más javaslatot nem tett. Most az angol kormány elérkezettnek látta az időt, hogy Európának is felvilágosítást adjon egyiptomi politikájáról. Mint előre várni lehetett, Anglia arra kéri Európát: bizza csak ő rá Egyiptomot.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, január 13.

— **Az előfizetések beküldését tisztelettel kérjük, hogy a nyomtatandó példányok száma iránt tájékozhasssuk magunkat.**
A kiadó hivatal.

— Egyházkerületünk papi s esperesi karának egyik kiváló tagját ragadta el a halál. A marosi virágzó egyházmegye érdemes esperesse s a nyárad-szt.-benedeki egyházközség papja, **Vályi Pál**, alig néhány napi súlyos betegség után, kiragadtatott a földön élők s nemesen küzdők sorából. Az Úr hű szolgájának necrologját alább közöljük, de kötelességünknek tartjuk elhunytá fölötti részvétünket e helyen is kifejezni. Mert egyike vala ő azon keveseknek, kik testi s lelki erejük egész teljességét önfeláldozó készséggel, hűséggel s fáradhatlan tevékenységgel az Isten országa terjedésének s a Krisztus földi anyaszentegyháza virágzásának szentelék. A testben, lélekben erős férfúnak az emberi számítás hosszú életet jósolt, de az élet Ura másként végzett s magához szólítá hű szolgáját, ki, anyaszentegyházunknak tett szolgálatai által, a jók és igazak kegyeletes előismerésére s emlékezetének tiszteletben tartására méltóvá tette magát.

— **Az egyházkerületi képviselőválasztásokra nézve** a következő értesítéseket vettük. Megválasztottak: a kézdi egyházmegyében Kun István, Domokos Albert, Kovács Károly; a tanítóktól Bató János. Az erdővidéki egyházmegyében Nagy Lajos, Zathureczky Gyula papok; a tanítók részéről Révai Pál ref. pap. Az udvarhelyszéki egyházmegyében Zágoni Mózes, Györke János, Beke Dénes, Kelemen János, Kádár Domokos papok; Gyárfás Endre birtokos, Apáthi Péter alispán; a tanítók részéről Szentgyörgyi Mózes kántor. A marosi egyházmegyében Szász Károly, Madaras János, idősb Erdélyi Sámuel, Simó Géza, Ravasz János papok, Bereczki László birtokos; mlgs. Nagy Pál. Az első választókerületben új választás lesz. A n.-szabenyi egyházmegyében Sylveszter Domokos pap; Szalánczy Lőrincz birtokos. A n.-sajó egyházmegyében Fehérvári Károly birtokos, dr. Vályi Gyula egyet. m. tanár. A m.-vásárhelyi egyházközségben Vass Tamás pap; Dézsi Farkas táblai bíró. A kolozsvári egyházmegyében dr. Szabó Károly, m. Inczédi Sámuel; a tanítók részéről Benedek József. A gy.-fehérvári egyházmegyében ifjabb m. Zeyk Dániel; a tanítók részéről Köblös Miklós. A n.-enyedi egyházmegyében Gáspár János tanfelügyelő, Domokos Antal törvényszéki elnök; Szilágyi Farkas és Barabás József papok; a tanítók részéről Török Dániel. A kükküllői egyházmegyében m. Nagy Pál birtokos; Erődsi Pál és Bartalus Sámuel papok a tanítók részéről Nagy János tanító. A sz.-szolnoki egyházmegyében Dulka Elek birtokos; tkts. Szathmári Dániel, Mezei Albert táblai bíró; Viski Pál, Bakcsi Sándor, id. Dombi Lajos, ifj. Dombi Lajos, papok; Magyarósi István pap két kerületben; a tanítók részéről Kerekes József tanfelügyelő és Kónya László egyenlő szavazatot kapván, közöltük új választás lesz elrendelendő. A fogarasi egyházközségben Pánczél Károly pap.

— **Néhai Biró Károly**, tasnádi lelkész, sirja fölött emlék felállítása s a hátramaradott család felsegélése céljából, egy adakozás gyűjtő bizottság alakult a sz.-szolnoki egyházmegyében, a n. derék férfiú tisztelői sorából. A bizottság aláírási ívet bocsátott közre, melynek egy példánya lapunkhoz is beküldetett. A szives adakozásokat készséggel közvetítjük és a néhai tisztelőit és barátait fölkérjük a kegyeletes cél támogatására. Az adakozások sorát szerkesztőségünk 2 fittal megnyitja.

— **Szász István** családja felsegélésére újabban adakoztak: Gergely Sámuel 2 frt., Tavasz József 1 frt., Szász Dénes 1 frt., Sylveszter Domokos 2 frt., Molnár János 1 frt., Kármán József 5 frt. Fogadják a nemesszivű adakozók, a szerencsétlen család nevében, forró köszönetünket.

— **Kolozsvár sz. kir. városában**, az 1880. évben megtartott népszámlálás szerint, a vallásfelekezetek a következő számokat tüntették fel: Római katolikus: 5016 férfi, 5636 nő, együtt 10652; görög katolikus 2117 férfi, 2011 nő, együtt 4128; örmény katolikus 46 férfi, 40 nő, együtt 86; görög keleti 248 férfi, 185 nő, együtt 433; örmény keleti 1 férfi; ágost. ev. 617 férfi, 673 nő, együtt 1290; helvéthitű 5048 férfi, 5632 nő, együtt 10680; uni-

tárijus 486 férfi, 548 nő, együtt 1034; más keresztény 4 nő; zsidó 826 férfi, 775 nő, együtt 1601; hitfelekezet nélkül 3 férfi; keresztleletlen 4 férfi, 7 nő, együtt 11. Az összes hitfelekezeteknél férfiak száma 14.412; a nőké 15.511. Az összes lakósság: 29.923.

— **Templomi botrány.** A sepsi-szt-györgyi „Nem erre” egy sajnós esetről hoz értesítést, mely, a levelező állítása szerint, a S.-szemerjai ref. templomban történt. Az eset, melyben a szereplők neveit levelező tapintatosan elhallgatja, a következő: Karácsony első napján, begyűlve a hívők az Isten házába, meglepetve vették észre azt, hogy e magasztos ünnepélyen nem volt sem ének, sem orgonahang, — távol tartván a megválasztott tanítót és énekvezért az istenisztelettel a választást ellenző presbyterium és ennek pártja, mely erősen tiltakozott a mester beköszöntése ellen már azelőtt is. E halotti csendben nem volt egyéb hallható egyegy sajnós sóhajnál és egy gyöngéd megjegyzésnél: „Istenem, beh szomorú ez az isteni tisztelet; olyan üres a mi templomunk mester, ének és orgonaszó nélkül, hogy az ember önkénytelenül egy halottas háznál képzel magát.” Meghallván e panaszt a tisztelt presbyterium egyik tagja, így förmadt rá a vakmerő panaszkodóra: „Mi köze hozzá? Ha nem tesszik, tegyen róla!” Ezen méltánytalan megtámadásra aztán többen is beleszóltak a vitaközébe, mi azt eredményezte, hogy lett egy olyan szóharcz, hogy a templom előtti hegyről az egész faluba behallszott a veszekedés és káromkodás s a jelenvolt hívők nagy része megbotránkozva hagyta oda a megszentelt isteni tiszteletet. A délelőtti botrány azt eredményezte, hogy délután a templomban a papon és harangozón kívül senki sem jelent meg, hadd teljék öröme a presbyteriumnak az isten üres házában s azon diadalán, mely a mesterválasztásban elfoglalt pártállásának volt köszönhető, hogy t. i. sikerült nekik a többséget legyőzni s azzal dacolni és egy olyan skandalumot provocálni, mely ritkítja párját egyházkerületünkben. Felhívjuk e sajnós esetre az illetékes körök figyelmét!

— **A gyász színei.** Olaszországban az asszonyok fehér, a férfiak barna ruhában gyászolnak; Khinában, gyász idején, mind a két nem fehér ruhát hord. Törökországban, Szíriában, Cappadóciában, Örményországban kék a gyász színe. Egyiptomban a sárguló levél színét tartják alkalmasnak a gyász kifejezésére, az aethiopiai szerecsenek pedig a szürkét. — Mind e színek jelképeznek valamit. A fehér a tisztaságot, a kék az égboltot, hol az elköltözöttek új házára találunk, a sárgásbarna azt jelenti, hogy az ember úgy hull le az élet fájáról, mint a levél az ágról, a szürke végül a földet jelképezi, melybe minden élő visszatér. A szírusok a halottakért való gyászolást női foglalkozásnak tartották s azért, gyász idején, női ruhát öltöttek. A thrákok, ha meghalt egy kedves emberök, vig ünnepet csaptak, ezzel azt jelezve, hogy a megboldogult az üdv országába jutott. A feketét, mint a gyász színét, VIII. Károly francia király veje hozta divatba. Ő előtte a francia királynők is fehér ruhával gyászoltak.

Necrolog.

A nyárad-szt.-benedeki kised templom folyó hó 8-án szomorú ünnepély színhelye volt, mert közkedvességű lelkészenek és a marosi egyházmegye esperesének, Vályi Pálnak, koporsója köré, temetési szertartásra, sereglett össze oda a nagyszámú hallgatóság. Megható gyászdalok elzengése után Rákosi Lajos jelent meg a gyászbavont szószéken s emelkedett imát mondott annak koporsója felett, kinek ajkáról a szó leesett örökre. . Erre Muzsnai Pál beszéde következett, ki szép vonásokkal ecsetelte a néhainak, mint ügybuzgó papnak és esperesnek, érdemeit. Aztán diszruhába öltözött papok vették karjaikra a koporsót s a gyászoló közönség hosszú menetben vonult a sirhoz, hol Tavasz József mondott istenhözadót a megboldogultnak.

Vályi Pál neve sokkal szélesebb körben volt ismeretes, semhogy ne találunk helyén valónak, röviden, életrajzát is ide írni.

Született 1824. jul. 20-án Koronkán, hol hasonló nevű atyja akkor pap volt. Tanulását a maros-vásárhelyi tanodában végezte. A tanodából, hol köztanítótságot viselt, apja mellé ment segéd-papnak, 1849-ben, Ny.-Szt.-Benedekre, hol annak követője lett később még az esperesi széken is. A gróf Tholdalagi család egyik ága ott lakván, alkalma nyílt az ifjú papnak a felsőbb körök embereitől eszmecerét hallani a közgyűlésekről is s ez annyira felkeltette érdeklődését, hogy a marosszéki márkálisoknak nem csak buzgó látogatója, hanem kedvvel hallgatott szónoka is lett. Az egyházmegyei gyűléseken is talpraesett megjegyzéseivel, éles érveléseivel csakhamar magára vonta a figyelmet. Már előre azoknak egyikét látták benne, kikre az egyházmegye életében fontos szerep vár. 1869-ben a tractus őszi közgyűlése a jegyzői tollat az ő kezébe adta. Ezen hivatali fokon alkalma lévén paptársaival gyakran érintkezni, nyájas, sima modorával annyira előnyössé tudta tenni ezt a gyakori érintkezést magára nézve, hogy az 1873-ban, Péterfi József halálával, megürült esperesi székre ültette a közbizalom, melyből folyó hó 6-án, néhány napi, nem is nehéznék látszó betegség után, hirtelen, váratlanul szólította ki a halál.

Ügybuzgósága egyházmegyéje körén kívül is méltán lással találkozott. A múlt évi kerületi közgyűlésen conventi rendes taggá, a megelőző évben pedig a debreczeni zsinatra póttaggul választatott. Ezeken kívül igazgató-tanácsossággal is megtisztelte az 1878-ki kerületi közgyűlés három évre. Ugyanezen gyűlés tartamára a közügy-igazgatói teendők vitele is reá bízott.

Házasságra 1857-ben lépett szíve választottjával: Csont Judittal. Házasságának huszonöt éves jubeliumát nem rég ülte meg örömben, boldog életének még hosszú folytatását remélve. De másképp volt megírva a sors könyvében! A szerető nő az első jubileumi készszenítés melegét alig hogy megérezte. s már özvegy leve! A milyen boldog volt a múlt, oly keserű és gyászos a jelen!

A csendes sir felett éljen sokáig az emlékezet!

(m—i.)

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illetj minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test és egy lélek vagytok. Eféz. IV. 4.

Tartalom: A convent és tanúgy. Hegedüs Sándortól. — Baldácsy-alapítványi közgyűlés. — Indítvány az erdélyi ev. ref. egyházkerületben létező központi és egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetek egyesítése tárgyában. Előterjesztés végett kidolgozta Szóts Sándor, dévai ref. lelkész. (Folytatás). — Az áll. ig.-tanács január 7-ki üléséről. — Külföld. — Világ folyása. — Különfélék. — Tárca: A VI. zsoltár. Ifj. Szász Károlytól. — Papmarasztás a benedeki eklekziában 1702-ben. Konez Józseftől.

A convent és tanúgy.

Kolozsvár, 1883. jan. 20.

A debreczeni zsinat az államkormány azon feltételét, melyhez a zsinati törvény királyi szentesítését köté, hogy az oskolákra vonatkozó fejezet külön szakittassék, nehéz szívvvel fogadta el. Engedett azon igen forró óhajlásnak, hogy a Felsőj jóváhagyását annal biztosabban kinyerje, engedett köztiszteletben álló elnöke, protestáns életünk vezérsillaga, br. Vay Miklós ó nagyméltósága érthetően kifejezett kívánásának, engedett továbbá azon mindenesetre fontos szempontnak is, hogy a közoktatási kormányt ne hozza oly kényes helyzetbe, mely kényszeritené a megoldás alatt álló középiskolai rendezés ügyében, idő előtt, precedens alkotására.

A többség hangulata a meggyőződés nyugalmit tükrözte vissza, a kisebbség izgatott kénytelenséggel vagy tartózkodék a szavazástól, vagy fájdalmasan tiltakozott. Az expediens megtaláltatott. A protestáns autonomia jogának föltétlen elismerése foglaltatik a szentesített egyházi törvények 61. §-nak 1., pontjában, mely kimondja, hogy „az összes tanúgy összhangzatos fejlődését vezeti és irányozza; arra nézve az általános elveket megállapítja“ a convent. A kisebbség is, úgy a hogy, megnyugvást meritett azon határozat kimon-

dása által, hogy a tanúgy áttétetik a conventhez. A közoktatás rendezését, az öt egyházkerület kebelében, az autonomia finom vonalokkal körülhatárolt körében, teljes joggal eszközölheti a convent. Tehát voltaképen csak a középiskolai törvény végleges, országos törvényé emelése előtt nem szentesített a zsinati törvénynek a köznevelésre vonatkozó része; de nem záratott ki annak végrehajtása, olyan végrehajtása, mely ránk, protestánsokra nézve, törvényes jellegét ölt.

A kormány nem mehetett bele oly szempontokból, melyeket igazolni is tartozik, (melyekhez e lapok hasábjain e sorok írója szólni nem akar, igen könnyen érthető okból), de a convent rendezési jogát a szentesített törvény kimondja.

Eddig rendezkedtünk, középiskoláink nyilvánosági joga elismerttetett, autonom szabadságunkkal éltünk a tanúgyi kérdések elintézésénél is: a szentesített törvény nem szorítá meg e jogot.

Kérdés: mit tegyen a convent?

Várakozó állást foglaljon-e el, tekintettel a kiállításba helyezett középiskolai törvény eshetőleges létrehozására, vagy már most intézkedjék?

Nézetem az, hogy intézkedjék. A köznevelés és közoktatásügyi zsinati törvényjavaslat, a mi erünk korlátai közt, mindazon kívánalmakat határozottan kimondja, melyek tanúgyunk oly színvonalát vonják el, mely színvonalat elérve, versenyképesek lesznek még azon iskoláink is, melyeket a verseny elnyomhatott volna. E kívánalmakuál kevesebbet a protestáns nevelés múltja, de még kevésbé jövője, meg nem engedhet.

Az állami törvényhozás bármily alakban hozza is meg a törvényt: a convent gyors intézkedése

elvétve nem lesz; a czéltől, hogy versenyképesek legyünk, el nem távolít, holott periculum in mora. Az állami törvényhozás főként az állami érdek megóvását, a nyilvánossági jelleg feltételeit, az államérvényes bizonyítvány természetét és a tanári testület minősítésének kérdését fogja megoldani; részletekbe nem megy, nem mehet.

Az állami érdek reformált nevelésünkkel a legkisebb összeütközésbe sem jött soha és nem jöhet. Ettől való aggodalom nem háborgathatja conventünket. A nyilvánossági jelleg feltételeinél támadhat ellentét, a mennyiben az államérvényes bizonyítványnak az állam biztos discret hatalmától függővé tételét kívánhatja az állami érdek feletti túlvitt örökös, mely kívánalommal sérthető és pedig érzékenyen sérthető az autonom jogkör. Nem az autonomia védsánczai megévonulás passivitása lebeg e sorok írója előtt, mint a felekezeti érdek védelmének egyetlen alakja, de e végső eszköztől sem riadva vissza, ha az állami felügyelet nem szabályoztatik kellő mérséklettel. Szabályozásához az államnak méltó joga van, de a határvonal a két jogkör között félreérthetetlen pontossággal megvonandó.

TÁRCZA

A VI. zsoltár.

Uram, haragodban ne ostorozz engem,
Könyörülj meg rajtam, hisz nincs erő bennem,
Testem, lelkem gyöttri a maró fájdalom:
Vesd rám tekinteted, — irgalom, irgalom!

Téged, a ki mindig oltalmazóm valál,
Megtilt majd dicsérnem kegyetlen halál, —
Panaszló ajkamat lecsukja a lepel,
Ha majd koporsómban a sirhalom lep el.

Vonagló ajakam már fáradtan sóhajt,
Pedig a kín enyhet a panasztól óhajt, —
Óh, de nekem oda a reményem, vágyam...
Patakzó könyemmel tele sírom ágyam.

Arczomon a könnyek barázdákat ástak...
Vajjon jut ily sok kín osztályrészüll másnak?
De most el szememből, álnokságnak népe,
Mert az Úr könyörült s közelembe lépe.

Síralmimnak szavát, ime, meghallgatta
S fájdalmim kigyójját álomba ringatta.
Piruljon a gonosz s Urunk szent nevének
Zengjen ajkainkon hálaadó ének.

Ifj. Szász Károly.

Ha egy felekezeti középiskola a törvény kívánalmainak megfelelő minősítést követel tanárától, ha, az országos törvény által netalán megszabandó, tantárgyakat tanítja és ezekből a feldolgozandó tananyag mértékét alább nem szállítja, mint az állami középiskola: akkor mi szükség az állami felügyelet oly módját alkalmazni, mely kiragadná az érettségi jelleg megadásának hatalmát azon iskola előjáróságának kezéből, mely nyolcz osztályon keresztül hagyományos szellemben képezte a növendékek lelkét? Egy a tudomány, egy az igazság: igaz, de nem egy a történelmi tanútság, nem egy a társadalmi és irodalmi eszmény: a tanítási szabadság e gyöngéd, e finom zománczát féltsem én a túlságos felügyelettől, az állami gyámkodás túlvitt alkalmazásától.

„Salus reipublicae suprema lex esto“
elvét elfogadom szivemből, lelkemből; de, ha államellenes üzelem föl nem hívja a beleavatkozást, a felügyeleti jog sérthet és az ily sérelmek titkon emésztő sebet hagynak, melyeket okozni egy hazafias kormányoknak távolról sem lehet törekvése.

Minthogy tehát a netalán közel jövőben létesítendő törvény nem korlátozhatja a mi oktatásügyünk

Papmarasztás a benedeki ecclesiában 1702-ben.

I.

A benedekiek) folyamodványa Bánfi György kormányzóhoz.*

Erdélyországnak Méltóságos Gubernátora,
nekünk Urunk, fautorunk!

Mind Nagyságod méltóságos parancsolatja Praedicatorunk marasztása, bocsátása, vagy másnak hívása iránt, mind pedig ecclesiánknak sorsa előttünk forogván, tartozó kötelességünknek ismertük lenni Nagyságodat alázatosan tudósitanunk:

Jó emlékezetiben lehet Nagyságodnak, ezelőtt 3-ik esztendőben Fejérváratt Nagyságodnak is alázatosan declaráltuk, mivel sok időktől fogva az egy Szentgyörgyi uramon kívül célunk szerint való Praedicatorunk, kivált ez időknak sok keserves folyáshoz képest, nem volt igyekeztünk oly efficax, industriosus, lingvakat Isten akaratjának vizsgálására, cum fructu kimutatására értő Praedicatorra szert tenni, kinek szorgalmatos forgolódásával, kivált ez mostani mostoha és sok kisirtetekkel telyes időknben, jobban meg erősíttessünk; kereszttek elviselésére és az hitben erős megállásra elkészíttessünk; akkor célunkat nem assequalhattuk Hunyadi Márton uram személyében. Nagyságod intimalta volt, hogy ad tempus T. Ecsedi Uramnak, mostani Praedicatorunknak, adgyunk hivatalt, melyre is alázatosan replicáltunk: „Követhetnének célunkat, ennyi várakozásunk után lehetne oly Praedicatorunk, ne kelletnék sem ecclesiánk becstelenségére, sem Praedicatorunk szomoríttatására változ-

*) A gy.-fehérvári tractusban.

kebli szervezetét: a convent ne késsék a szentesítést nem nyert fejezet végrehajtása iránt intézkedni. Az állami törvényekhez alkalmazkodni fogunk, a netalán támadható eltéréseket összesímithatjuk akkor, ha egyszer tisztában leszünk az állam követeléseivel. De a magunk kívánalmaival tisztában vagyunk; ezek sürgős intézkedést kívánnak. Mutasuk meg az államnak, hogy bennünk szövetséges társra számíthat a magyar nemzeti nevelés kérdésében fessítsük meg erőnket, hogy szövetséges társi kötelmeinket minél nagyobb nyomatékkal teljesíthessük. Kérjük a conventet: vegye föl a szentesítés alól kiejtett fejezetet. Minden érdek unszol, semmi sem gátol. Az idő nem vár. A katolikus clerus hatalmas föllépése pedig visszapótolhatatlanná tesz minden elvesztett pillanatot.

Hegedűs István.

Baldácsy-alapítványi közgyűlés.

Budapest, 1883. jan. 19.

A f. évi tavaszi egyházkerületi közgyűlések ismertetéseiből tudva van e lapok t. olvasói előtt, hogy, a kerület-

atnunk. Már másfél esztendeje, mióta Ecsedi uram ő kegyelme köztünk vagy, kivált Gergelypápa napját computalva, ő kegyelmének is panaszja nem lehet. A mint eszünkbe vettük, talán nagyobb része az ecclesiának ő Kegyelme kész megmarasztani, kik. közül kivált a paraszti rendből némelyek bennünket is kényszerítenek, hogy ő Kegyelme megmarasztása felől voxunkat adnánk; egyébiránt, ha nem akarjuk, ők megmarasztják. Mi eléggé tiltottuk, hogy Nagyságod hire nélkül ne cselekedgyenek, míg Nagyságod Fehérvárra nem jó, Gergelypápa napjáig elég időnk reá; Isten oltalmazzon, Ecsedi uram becsületi ollen nem szólunk; de, mivel már az Istennek lelke nagy mértékben kiöntetett, az idők pedig gonoszok és micsoda kísértetekre juthatunk, nem tudjuk: Nem vétkezünk, mind magunkra, mind a vidékből ide cultusokra járó becsületes emberekre nézve, ha az isten dicsőségére tovább-tovább igyekezőnk. Hunyadi Márton uram mint vagy a Nagyságod gratiájában s megmaradt-e Szentgyörgyön, nem tudjuk; ha ő Kegyelme nem, Isten áldásából vagynak érdemes academicusok. Alázatosan várjuk sz. szándékunkban isten dicsőségére Nagyságod reflexióját, melyben, ha nagyságod tetszése lészen, becsületes atyáukfiat is expediáljuk Nagyságodhoz. Isten oltalmában ajáljuk Nagyságodat, maradván

Benedek Nagyságod alázatos szolgálói.

Kivül rájegyezve: Benedeki praedicator felől Gubernator uramnak.

II.

Bánffy György válasza.

Anno 1702. die 17. decembris in generali congregatione totius ecclesiae Benedekiensis tam a parte Nobilium, quam a parte rusticorum.

Primo. Elkell várni juxta canonem et usum ab anti-

tek többségének véleménye szerint, érkezett az idő arra, hogy a Baldácsy-féle alapítványnak jövőben leendő fentartása, biztosítása és kezelése érdekében a végleges szervezés megtörténjék. Ezen kerületi határozatok folytán f. hó 18-án Budapestre összehívtak a 11 egyházkerület küldöttei.

A közgyűlés elnöke Gr. Dégenfeld Imre választatván meg, megkezdődtek a tanácskozások. Elsőben is felolvastatt az alapítványt eddigelé kezelt bizottságnak az utóbbi háromnegyed évről beterjesztett jelentése. Mely szerint az alapítványi összes birtokokon levő épületek kijavítottak, jó karba helyezettek, a hol mulhatlanul szükséges volt új épületek emeltettek, úgy, hogy most már az alapítvány, az átvett roskadozó épületek helyett, mindenütt jó karban levő épületekkel rendelkezik s ezek több mint 250,000 frt értéket képviselnek s ezek által lehetővé vált ezen birtokokon a nagyobb mérvű dohánytermelés, mi által viszont a birtok jövődelmezősége tetemesen fog öregedni. A határjárás és határkövek lerakása több birtokon megtörtént, de több helyütt még ezután foganatosítandó; a mire annál is inkább szükség van, mert néhol foglalások történtek, melyek csak perrel szerezhetők vissza.

A jelentésnek egyik legérdekesebb, de legkellemetlenebb pontja az, mely arról értesíti a közgyűlést, hogy, az quo consuetum tiszt. Praedicator uram közelebb következő Nagykarácson napján bucsuzik-e, vagy nem maga hivatalya iránt?

Secundo. Azt illendő becsülettel elvárván, vagy marad, vagy nem marad ő Kegyelme, quaeritur a subsequentibus: marasztják-e vagy nem marasztják ő Kegyelme? Vagy, az időknék szükségéhez képest, más efficax praedicatornak adnak hivatalt? Melyre pro et contra e szerint adtak kezét:

Marasztják ezek:

Nem marasztják ezek:

—	Kőműves János, Koncz Dániel, Kiss János,
—	Tókos István, Helmeczi János, Ambrus
—	Máthé, Fazakas Péter, Varga János, Bakos
—	Zsigmond, Jászai István, Incze Máthé,
—	Mocsi János, Oláh András, Menyh. Ist-
—	ván, Bucsai Sámuel, Balázs Dénezs, Menyh.
—	György, Szilágyi Gergely, Prónai István,
—	Samasi Péter, Burszán Mihály, Viski
—	János, Lengyel Sámuel, Bokos István,
—	Szöcs Mihály.

Ha bucsuzik ő Kegyelme, replica: Mi általunk a becsületes ecclesia s mi is nagy becsülettel vesszük ő kegyelmed szolgálatját, Kegyelmedet becsülettel követvén minden fogatkozásokról, nem tartoztatjuk Kegyelmedet, kívánván, Isten ő felsége adgyon és rendeljen Kegyelmednek, maga dicsőségére s Kegyelmed öröme és azon ecclesiának contentumára, nagyobb és előmenetesebb ecclesiát.

Ha pedig nem bucsuznék ő Kegyelme: Ugy is meg kell köszönni az ő Kegyelme eddig való szolgálatját, hozzá tevén azt, hogy az ecclesia Kegyelmedet nem marasztja, másutt jár elméje, más Praedicatornak ad hivatalt, Kegyelmednek legyen tudtára, hogy kegyelmed is tempestive maga hivatalyáruul viseljen gondot.

Rájegyezve: Benedeki voxok a praedicator iránt.

A gróf Teleki család m.-vásárhelyi levéltárában.

Közli: *Koncz József.*

állami kincstár részéről, az 1876-ban kelt alapítványi szerződés után, 75,000 frt illeték szabattott ki, a mely összeg nyígyan, fellebezés folytán, leszállított 32,000 forintra. Remény van ugyan, újabb felterjesztés következtében, ennek is leszállítása iránt, de azért egy jó rész fennmaradand, miután az alapítvány nem csupán humanitási célokra tétetett, de annak jövedelmeiből a superintendensek és szegény lelkészek fizetései is pótolhatnak. Egyenértéki adó alá is felvétellett már a birtok, de ezen teher csak 10 év múlva fog az alapítványra háramlani. A többrendbeli vizszabályozási társulattal szemben is sok baja van ezen alapítványnak, jelentékeny összegekkel terheltetvén hol egy, hol más oldalról és a mellett az alapítvány kezelőknek folyvást résen kell állniok, hogy az alapítvány jogait és érdekeit megvédelmezzék.

Ezen jelentés felolvasása után tárgyalás alá vétetett a végleges szervezés iránt készített javaslat. Ennek nyomán kimondatott, hogy az alapítvány felett a főhatóságot az alapítványi közgyűlés gyakorolandja, mely 22 tagból álland, vagyis minden kerület választ 2 rendes és egy pótagot 3 évre. Ezen közgyűlést az igazgató bizottság elnöke hívja össze évenként egyszer, de, szükség esetén, többször is Budapestre; a közgyűlés elnökét azonban, valamint jegyzőjét is, maga a közgyűlés választja évenként. A közgyűlésen nem kerületenként történik a szavazás, mint többen sürgették, hanem egyénenként. A közgyűlés felülvizsgálja az igazgató bizottság számadásait, az ez által készített költségvetést, a bizottság javaslatai felett tanácskozik és határozatot hoz, az egyházkerületek által felterjesztett észrevételek és határozatok felől nyilatkozik.

Az alapítvány közvetlen kezelése egy, a közgyűlés által 3 évre választandó, hét tagú igazgató bizottság feladata leendő. Ez képviseli a polgári hatóságokkal szemben az alapítványt, végzi a vagyonkezeléssel járó összes teendőket, ez választ jog- és jószágigazgatót, vagy esetleg külön jószágigazgatót és ügyészt, ennek, illetve ezeknek, évi rendes fizetését megállapítja. A alapítványi pénzek kezelésére továbbra is a magyar földhitelezet fog felkérőtni.

Ezen szervezet megállapítása után az eddig működött bizottság által előterjesztett javaslatok vétettek tárgyalás alá. A múlt tavaszi előterjesztés szerint mintegy 8000 frt pénztármaradék mutatkozott az 1882-ik év végére, melyre nézve még azon előterjesztés feltette a kérdést, hogy az kiosztassék-e a kerületek között, vagy ez is az alapítványt terhelő tőkeadósság törlesztésére fordíttassék? Most ez a kérdés némileg feleslegessé vált, miután az átiratási illeték ezen maradékot nagyon is felemésztendi. De azért mégis kellett határozni a felett, hogy az alapítvány jövedelme mikor fordíttassék az alapítványi célokra. Egy pár kerület azt óhajtott volna, hogy az alapítványt terhelő adósságok hordozásában osztozkodják a jövő nemzedék is és csak az 1883-ik évi jövedelmek egy része osztassék ki a kerületeknek. De a nagy többség, sok mindenféle eshetőséget figyelembe véve, idegenkedik attól a gondolattól, hogy a kerületek nyakán adósságot hagyjon, azért kimondták, hogy ad-

dig, míg minden teher le nem lesz törlesztve, a mire még három, negyedfél év kívántatik, az összes jövedelem az adósság tisztázásra fordítandó.

A javaslatok második pontja szerint ezen alapítványnak folytonos növelésére kellene törekedni, ezért, a jövedelemnek folyóvá tétele után is, annak bizonyos százaléka az alapítványhoz csatolandó. Egy rész az ezen ügyben való határozat hozatalát a jövedelem folyóvá tételének idejére kívánta halasztani, bár annyit eleve is kifejezett majd mind-egyik tag, hogy legalább egy tartaléktőkérről okvetlenül szükség leendő gondoskodni. A többség pedig már ez alkalommal jónak vélte legalább ez elv felett dönteni, vagy is azt elfogadni, úgy azonban, hogy, ennek keresztülvitele s az alapítványhoz csatolandó százaléknak megállapítása iránt, csak a terhek letisztázása után határoznak.

Az átiratási illeték mennyiségére való tekintetből szükséges lesz megállapítani, hogy az alapítvány jövedelmének hányad része lesz a superintendensek fizetésére fordítandó. Ennek meghatározására azonban ezen közgyűlés nem tartotta magát illetékesnek, hanem felhívja a kerületeket, hogy ez iránt ők határozzanak mihamarabb, hogy, határozataik alapján, a kiszabott illeték lejjebb szállítása iránti folyamodványt kellőleg támogatni lehessen. Ezzel kapcsolatban kimondatott az is, hogy az alapítvány jövedelmeiből az egyes kerületeknek esendő összegek hovaforítása iránt, de, természetesen az alapítványozó által kitűzött határok között, maguk a kerületek jogosítvák intézkedni.

Indítvány

az erdélyi ev. ref. egyházkerületben létező központi és egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetek egyesítése tárgyában).*

— Előterjesztés végezt kidolgozta Szóts Sándor, dévai ev. ref. lelkész. —
(Folytatás.)

Figyelemre és komoly megfontolásra méltó az a körülmény is, hogy az egyházmegyei gyámintézetek tőke-vagyona, legalább $\frac{1}{3}$ részben, csak a papiron van, de valósággal nem létezik; kezelési költségeik pedig aránytalanul magasak. Ugyanis: azon 91 ezer frtból, mellyel a tract. gyámintézetek együttesen birni látszanak, mintegy 10 ezer frt van hátrálékban a papoknál, 10 ezer frt kellő biztosíték nélkül egyeseknél s legalább is 10 ezer frt veszendőben oly régebbi adósoknál, kik a kikölcsönzés óta meghaltak, vagy elszegényedtek, egyszóval, kiknél a kikölcsönzött tőke behajthatlanná vált. Ha az egyházi főtanácsot nem feszélyezné barátság, rokonság, sógorság vagy collegialitás a követelések felhajtásában: megmenthetné, a mi még megmenthető, — míg így — a mint a dolgok jelenleg állanak — legalább is 20 ezer frt biztosan elvesz. A mi pedig a kezelési költségeket illeti, feltűnő, hogy némelyik egyházmegye, mint pl. a szolnoki $\frac{1}{4}$, a marosi plane $\frac{1}{3}$ -ad annyit adott a pénztár-

* A B., alatti táblázatos kimutatás közlését, a Baldácsy-alap közgyűléséről szóló tudósításunk miatt, mely a lap zárta előtt csupán pár percczel érkezett kezünkhez, kénytelenek valánk ismételtén jövő számunkra halasztani, a miért t. olvasóink szives elnézését kérjük.
Szerk.

noknak, mint az özvegy-árváknak; az aztán már épen halatlan valami, hogy a hunyad-zarándi egyházmegyei gyámintézet 1881-ben az özvegyeknek és árváknak egy fillért sem adott, hanem azért a pénztárnoknak 55 frt 86 krt juttatott. De, eltekintve ez abnormis esettől, tény, hogy a tract. gyámintézetek a múlt évben együttvéve 3341 frtot adtak ki segélyezésre és 606 frtot pénztárnoki illetményül, vagyis minden kiosztható 6 = hat forintból egy a kezelőknek juttott. Ha ily arányban növekszik a kezelési költség, akkor 25—30 év múlva, mikor a kiosztható segélyösszeg, remélhetőleg, megkétszereződik, a gyámintézetek kezelése több mint 1200 frtba fog kerülni. A központi kezelés sokkal kevesebb költséget igényelne. Lám, a központi gyámintézet 1881-ben 2400 frtot osztott ki, vagyis $\frac{2}{3}$ annyit, mint a tractusok együttvéve s a kezelő pénztárnoknak egy krajczárt sem fizetett. De tegyük fel, hogy az egyesítés után külön pénztárnokra lesz szükség s ennek fizetése 1000 frtban állapittatik meg, a kezelés mégis sokkal olcsóbb lesz, mert a pénztárnok jutaléka az évenként kiosztható segélynek — a mi körülbelül 20,000 forintra tehető — csupán $\frac{1}{20}$ -át, 25—30 év múlva pedig csak $\frac{1}{30}$ -át képezné. A különbség szembetűnő: 20,000 frt kiosztható segélyösszegnél a kezelési költség a mostani rendszer mellett 4 ezer frtba, míg az egyesítés után csak 1000 frtba kerülné.

Az egyesítést javallja végül azon igen nevezetes körülmény is, hogy a tractualis gyámintézetek, tőke-vagyonuk gyarapítására, nem bírnak elegendő segély-forrással. Semmi egyéb nem áll rendelkezésükre, mint papjaik megadóztatása. Ez pedig nem elegendő alap arra, hogy az eként gyarapított gyámintézet akár 20—25 év múlva is legalább, 100 forint segélyt adhasson egy özvegynak, annival kevésbé, hogy az özvegynak és árváknak élhető állapotot biztosítson. Mi vagyunk ez egyházmegyében 25-ön; befizetjük a 10 % borkelzési díjat és az évenkénti %-os járulékot; van ez idő szerint közel 5000 frt tőkénk, kiadunk az özvegyeknek és árváknak mintegy 200 frtot, a miből 15—16 segélyjogosult mellett egynek-egynek 13 frt jut. Ha csupán a kiadott tőkék kamatait nyújtjuk segedelmül, többi jövedelmeinket pedig évről-évre tőkésítjük: 5 év múlva lesz tőke-vagyonunk 6000 frt, a kiosztható segély 300 frt, egy osztalék 20 frt; 10 év múlva tőke-vagyon 7000 frt, kiosztható jövedelem 350 frt, egy osztalék 23 frt; 20 év múlva tőke-vagyon 9000 frt, kiosztható jövedelem 450 frt, egy osztalék 30 forint. Mi ez egy özvegynak? Egy falat kenyér az éhezőnek, egy korty víz a napok óta szomjazónak. Pedig mi még aránylag nagyon jól állunk. A 18 egyházmegye között sorban a 4-ik. Mit csinálhatnak a többi gyámintézetek, pl. a széki, a dózsi s főként a fehérvári, szobeni és a nagy-sajói. Hozzanak bár óriási áldozatokat a papok: özvegyeik és árváik még sem lesznek a nyomortól megkimélve. Egy folyton növekvő nagy gödör betöméséhez egy-két lapát föld nem elegendő. 20—25 csekély jövedelmű pap filléreiből 8—10 özvegynak és 20—25 árvának nem lehet kenyeret szerezni. Erre nagyobb erő, ide több segedelem kell. Ezt a nagyobb erőt pedig csak az egyesülés adhatja meg, ezt

a több segedelmet, ezt az elegendő támogatást csak az egyházkerület nyújthatja.

Ezek s ezekhez hasonló gondolatok vezérelhették minden szépért, jóért lolkesülő, üdvös dolgokat kezdeményezni szerető püspökünket, midőn 1875-ben egy központi gyámintézet felállításának szükségét fejtegetvén, indítványt tett, tervet készített, melynek alapján 1876-ban létesült is a régóta óhajtott intézet „az erdélyi ev. ref. egyházkerületi lelkészek és lelkész özvegy-árvák gyámintézete“ czímen. Csupán 6 év óta áll fenn e központi gyámintézet, a papoktól és az egyházközségektől évenként csak 1—1 frtot szed be és mégis, már a múlt év közepén, 32,886 frt tőke-vagyonnal bírt, kiosztott 1882-ben 2412 frtot, juttatott egy özvegynak 13 frt, egy papi családnak pedig 26 frt segedelmet. Hogyan gyarapodhatott ez oly nagy mérvben, az egyházmegyeieknél 5—6-szor kedvezőbb arányban? Oly kérdés, mely önkénytelenül eszébe ölik mindenkinek, ki az özvegy-árvai gyámintézetekről szóló kimutatásokat olvasni szokta s a papi özvegyek és árvák sorsa iránt érdeklődik. Úgy, t. közgyűlés, onnan Uraim, hogy az egyházkerületnek módjában állott, központi gyámintézetek gyarapítása végett, oly segély-forrásokat nyitni, minők egy egyházmegyének sem állottak s jövőben sem állhatnak rendelkezésére. Nagy-érdemű püspökünk indítványa folytán kimondotta a kerületi közgyűlés, hogy az u. n. „generalis cassát“, mindennemű vagyona és jövedelmeivel egyetemben és a házaspárok után szedni szokott 40—40 kroat véglegesen, a „garasos pénztár“ kamatait pedig ideiglenesen, e célra szenteli. Erre fordítatnak 1875. óta a „krajczáros élőtőkének“ a püspöki fizetés levonása után fennmaradó részei, továbbá a váló-perek után szedett 1—1 frt díjak. S bár a mondott időtől fogva többet osztott ki segélyül 10 ezer frtnál, tőke-vagyonja mégis közel 93,000 frtra szaporodott.

(Folyt. köv.)

Az áll. ig. tanács üléseiből.

Kolozsvárt, 1883 jan. 7.

Jelen vannak: főt. Nagy Péter püspök elnöklété alatt br. Bánffy Dániel, Lészai Ferencz, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Jenei Victor, pénztárnok és titkár.

A kolozsvári m. kir. pénzügyigazgatóság, az egyházkerületünk központi kezelése alatt álló tőkék után kirótt egyenértéki adóterhek alól, az egyházkerületi házi pénztár alap kivételével, egyházkerületünket feloldotta; az egyházkerületi épület után kirótt egyenértéki adót 17 frt 28 kr-ra szállította le. A m. kir. pénzügyminister úrhoz felterjesztés intéztetik a nemzetiségi és felekezeti szempontokból fenn tartandó egyházak és iskolák segélyezésére, közadalkozás útján gyűjtött, közjótékonsági házipénztári alapra 99 frt és 86 kr. egyenértéki adó leírása végett.

Elnök a fia előterjesztésére a f. hó 23-ára Budapestre egybehívott egyetemes prot. conventen egyházkerületünk részéről résztveendő tagok napidija, úti-költségen kívül, 5 frt-

ban állapított meg és az azt igénybe veendők részére 60—60 frt utalványozására elnök afa felhatalmaztatik.

A plojesti egyházközség parochiális épületei kerítéseinek helyreállítására 200 frt utalványoztatik a missioi pénztárból s minthogy ezen alapból jelzett összeg, készlet hiányában nem adható ki, más alapból leendő előlegezése végett pénztárnok afa utasított s a f. hóban tartandó egyetemes conventre felterjesztés intéztetik a missio-alap gyámolítása végett, mivel a rendes jövedelmek a legszükségesebb kiadások fedezésére sem elégségesek.

A hadadi egyházközség tanítója sz.-szolnoki egyházmegyénk közgyűléséből kelt határozat ellen beadott panaszával elutasított s ezen felmerült eset is bizonyítván azt, hogy az egyházi hivatalnokok fizetésének felvétele és kézbesítése szükségessé teszi az eljárás szabályozását: körrendeletileg utasítatnak az egyházközségek számadó gondnokai az egyházi hivatalnokok járandósága felhajtását és kézbesítését feltűntető róvatos kimutatás vezetésére s e végett több évre szóló bekötött könyv szerzésére és utasításszerű pontos vezetésére. Ezen kimutatások az egyházmegyei vizsgáló bizottságok által megvizsgálandók s minden évben a hátrálék követelések megállapítandók.

1883. január 14.

Jelen vannak: főt. Nagy Péter elnök, br. Bánffy Dániel, dr. Jenei Victor, dr. Kolozsvári Sándor, Parádi Kálmán és a titkár.

A külföldi egyetemeken levő tanulók segélyezése iránt kérelmek benyújtására folyó évi február vége tüzetik ki ez évre zárhatáridőül.

A tasnádi egyházközség azon kérése, melyben, önállóan működő segédpapi állomás szervezése mellett, rendes papi állomásának 3 éven át betöltetlen hagyása engedélyezéséért folyamadt, azon utasítással küldetett vissza, hogy rendes pap felügyelete nélkül segédpapi állomás felállítására ideiglenesen sem engedhető meg s érdemleges határozathozatal végett utasítottik a beszoigáló lelkész fizetésének, felszoigálás és felügyelet módjának megállapítására, valamint annak kimutatására, hogy 3 év alatt mikor és mely adósságát fizeti ki?

A joggyi bizottság, jelentve azt, hogy b. e. Cserényi Károly által $\frac{5}{6}$ részben családi és $\frac{1}{6}$ részben egyházkerületünk rendelkezésére tett alapítvány ügyében az érdekelt családok javadalmazási sorrendjét és mérvét nem sikerült békés egyetértéssel megállapítani, a megtartott értekezleten utasítottak az érdekelt családok, a jogosultság sorrendjének és mozzanatainak per útján leendő megállapítására, addig az alapítvány jövedelmének $\frac{5}{6}$ része, folyton tőkésítve, beuntartatik.

A széki egyházmegye felterjesztésére az illosvai egyházközség utasítottik az iránt nyilatkozattételre, hogy nem találja-e célszerűbbnek a tanítói állomás szervezését, mint állami iskola felállításának kérelmezését, mivel kérése teljesítésére kevés kilátása lehet, másfelől, a hivek csekély száma mellett, mind a papi, mind a tanítói teendőket egyénen elvégezheti.

KÜLFÖLD.

Lengyelország. A lebergi jezsuita templom bezárása. Lebergben rendkívüli feltűnést okoz, hogy e hó 14-ikére a jezsuiták templomát bezárták. A feltűnő esetet sokféleképen magyarázták. A valószínűbb magyarázat az, hogy vasárnapra tüntetés készült a templomban, a miről a jezsuita rendház főnöke, névtelen levélben, tudósítást kapott és sietett értesíteni a rendőrséget. E szerint szocialista tüntetést akartak rendezni abból az alkalmából, hogy a lebergi törvényszéknél vizsgálat folyik számos szocialista ellen. Még azon esetre is, ha ez a figyelmeztetés később túlzottnak bizonyult volna, az adott körülmények közt mégis szükségesnek látszott az elővigyázat, már azért is, mert a templomnak rossz kijárása van s már neány évvel ezelőtt, egy hamis tűzlárma alkalmával, a tolongásban sok szerencsétlenség történt s egy rozszakaratú vészkiáltás mostan is elég lett volna, hogy ezúttal is sok baleset történjék.

Olaszország. A protestánsok üldöztetése. A velencei protestánsok, kik, különböző helyiségekben, eddigelé istentiszteleik alkalmával senki által sem zavartattak meg, megszerezték a piazza-del-popolon álló Szent-Margit egyházat arra a célra, hogy állandó templommal birjanak. Egy velencei főpapnak azonban ez nem a legjobban esett, mert egyik, közelebről tartott, egyházi beszédében, ez eseményből kiindulva, a protestánsokkal szemben a legrágalmazóbb s szidalmazó kifakadásokkal ólt. Ez izgatásnak aztán az lett a sajnos következménye, hogy a protestánsok több izben ki lettek téve a csöcselék és az ezzel karöltve működő papság részéről a bántalmazásoknak. A Margit-egyház az utca porából felszedett kövekkol dobálták s az istentisztelekre menőket szóval és tetteleg bántalmazták, elannyira, hogy a rendőség közbelépése elkerülhetlenné vált. Ez hát az a hires, keresztényi türelmesség?!

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

A trónörökös útazása és az olasz viszonyok. A trónörökös pár a tavasszal meglátogatni készül a dalmát partvidéket, a görög szigeteket s egyáltalában hosszabb utat tenni kelet felé. A római és bécsi udvarok között kevés elzöldött tárgyalások folytak, hogy útazásuk közben látogassák meg Rómát is. E tárgyalások már-már kedvező eredményre vezettek, midőn közbe jöttek a legújabb irridentista tüntetések, melyek után a trónörökös pár római látogatásáról többé szó sem lehetett. — *A képviselőház* e hó 10-én ismét megkezdte üléseit. Legezősör is az árviz pusztításával kellett foglalkozni. A kormány részéről a miniszterelnök és közlekedésügyi miniszter kijelentették, hogy a csapás enyhítésére mindent megtesz a kormány. Az elnök pedig adakozásra szólította fzl a képviselőket. Ugyanezt tette a főrendek házának elnöke, Majláth György is a jan. 10-ki ülésben. A képviselőház foglalkozott a felebbezés korlátozásáról

szóló törvényjavaslattal, az idej ujonczozással és a fogyasztási adókkal. Ez utóbbiakra rövid idő alatt sok alkalmá volt. A kormány nem régen hozta be a kávé-adót; kiderült azonban, hogy ezt bajos beszédni, az ellenőrzése többé kerül, mint a mennyit hoz. Most tehát javaslatot adott be a kávé-adó megszüntetésére, de a sör-adó behozatalára, a mi, körülbelül, 600,000 frt jövedelmet fog hozni. A többség megszavazta. A főrendiház egyetlen ülésben elintézte az 1883-ki költségvetést. — *Nyitra megye alispánja vád alatt.* Nyitra megye e hó 9-iki közgyűlése vád alá helyezte a megye legfőbb tiszviselőjét, Kostyál Pál alispánt, továbbá Várjon Lajos főmérnököt s egyszersmind bivataluktól is felmenté. A közmunka felhasználásánál történtek visszaélések, ezek megvizsgálására megye bizottságot küldött ki s e bizottság jelentése alapján történt vád alá helyezés és a vizsgálat megindítása. Az alispán azt megelőzőleg beadta lemondását. Az előleges vizsgálatot teljesített bizottság jelentés: igen terjedelmes és a jelentés szerint, e mulasztások folytán, a megye mintegy 40 ezer frttal károsított meg. — *A Duna pusztításai.* A Duna áradása sok helyen felülmúlja az 1876-ikot, pedig akkor a nagy jégtorlaszok duzzasztották. Most azonban a németországi és ausztriai mellékfolyók áradását gyorsan követte a magyarországi folyók áradása is s a Duna medre nem bírta meg a roppant víztömeget. Győrt és vidékét nagy csapás érte. A derek város egy nagy része nem menekülhetett meg a veszélytől. Egész vidéke, mértföldekre, sík tengerre változott. Elöntötte az ár teljesen Győrszigetet, Pínyédet és Szőgyét, részben Győr-Ujvárost, Zámolyt, Ladomért, Újfalut, Dunaszeget, Vámost, Szabadit, Bácsát, Kis-Bajcsot, Nagy-Bajcsot, Vénéket, Öttevényt, Szigetet, Abdát, Igrényt, Patonát, Enesét, Árpást, Sobort, Szt.-Andrást, Bó-Sárkányt. A részvét nagy mindenfelé s a szerencsétlenek segélyezésére országszerte gyűjtenek. Győr után következett Mohács, melyet e hó 12-én rohant meg az áradat s a város alsó fekvésű részét pusztította. Most a Duna alvidéke küzd a nagy áradás ellen. — *Mohács az úrvízben.* A Duna Mohácsnál nagyobb áradást ért el, mint 1876-ban. E hó 12-én hajnalban, Kölked község alatt, a töltés átszakadt s a víz Mohács városába tödült. A vészjelek megadattak, s még volt idő, hogy a veszélyeztetett helyekről a lakosság kiköltözzön. A város fenyegetett részében szivetrázó jelenetek fordultak elő. A gátszakadáson rohamosan beömlött víztömeg olyan magasságra emelkedett, hogy állása már olyan, mint a folyamé. Eddig hatszáz ház áll vízben. E házak közül, előreláthatólag, mintegy háromszáz bizonyosan összedől, míg a többi háromszázat alkalmasint erősen megrongálja az árvíz. — *Hatvanezer forint hagyaték.* A 48-as években nálunk oly nagy szerepet játszott Jellasics gróf bannak unokaöccse körülbelül 3–4 évvel ezelőtt meghalt és mintegy 150,000 forint értékű fekvőséget hagyományozott közmivéldési célokra és pedig összesen 90,000 forintot a zágrábi színház, akadémia és muzeum javára és 30,000 forintot a budapesti nemzeti színház, valamint ugyananyit a b.-pesti muzeum javára. — *Borzasztó tűzvészek.* Kiew mellett, Berdicev orosz városban, e hó 13-án oly szerencsétlenség történt, mely vetekedik a bécsi Ring-színház égésével. A Costali-féle circus kigyúlt, leégett és igen sok látogatójával együtt elpusztult. A tudósítások kezdetben 60, azután több száza menő áldozatról szólnak; a hivatalos jelentés háromszázra teszi az elégettek számát. — Amerikában, Milwaukee-ben, a legnagyobb fogadók egyike e hó 9-én hajnalban leégett és a szálló vendégek s cselédek egy része is ott veszett. Reggel 4 órakor tört ki a tűz. A fogadó hatemeletes volt s a lángok hihetetlen gyorsasággal terjedtek emeletről emeletre, úgy, hogy húsz percz alatt az egész épület lángtengerben állott. Ismerni kell az amerikai építkezési modort,

azt a sok falépcsőt, fából készült közfalat. Hány vendég volt épen a fogadóban, pontosan tudni nem lehet, mert a tajstromok elégték. Elfért 800 szálló, de ennyi nem volt. Azonban kétszáznál többen voltak s még vagy százat tett a fogadó személyzete. A cselédség a hatodik emeleten lakott. A felsőbb emeletről alig menekült meg valaki épségben.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, január 20.

DEBRECZENI JÓZSEF MEGHALT.

Ime, alig röppent el másfél év s kolozsvári főtanodáukon ismét gyá-zlobogó leng; alig szárítottuk fel könnyeinket, melyeket Sáni László s Jancsó Lajos ravatala mellett hullatánk, — s ime, a sir sötétje a kegyetlen halálnak egy újabb áldozatát zárja ölébe. Annál fájóbb a veszteség, mert Debreczeni Józsefben, ki élte delén, alig pár napi halálvivódás után, roskadt össze, egy szép jövő szép reményeit siratjuk. Tíz éves múltja, melyet a tanári pálya göröngyös útján megfutott, melyet fáradhatlan buzgalma, páratlan igazságszeretete fénylő világgént ragyognak be, szép múltjánál még szebb jövőt jósolt neki. De a sors könyvében más volt megírva. Ime, ő már csak volt. Ha csak a feledés adna enyhítő vigaszt, úgy mi mindig siratnók, mert emléke feledhetetlen! Legyen nemes porainak könnyű a haut.

A főtanoda gyászjelentése így hangzik:

A kolozsvári ev. ref. collegium előljárósága és tanári kara mély fájdalommal jelenti, hogy Debreczeni József, a természettan rendes tanára és ezidei collegiumi tanvezető, életének 39-ik és tanári működésének 10-ik évében, folyó hó 14-én d. u. $\frac{3}{4}$ 6 órakor elhunyt. Újabb csapás, újabb veszteség érte collegiumunkat, rövid idő alatt a harmadik. A megdicsőült, mint collegiumunknak hatodféléven át tanvezető tanára, kiváló szakértelme, bölcs mérséklete, finom nevelői tapintata, szeplőtlen jelleme, nyugodt erélye és nem lankadó buzgalma által előljárói és tanár-társai bizalmát, becsülését oly magas mérvben vívta ki, hogy többszörösen sújtott intézetünk az élete derekán kidőlt férfiúban egyik erős támaszát gyászolja. A kötelesség útján nyugodt méltósággal haladt végig korán sirba hajolt pályáján, melynek emléke élni fog a jók szívében örökké és szép lapját képezi collegiumunk történetének. Földi részei folyó hó 16-án d. u. 3 órakor fognak, rövid könnyörgés után, a helybeli köztemetőbe elhelyeztetni, mely végtisztességre a résztvevő kartársak és ismerősök szomorúan meghívottak. Kolozsvártt, 1883. január 15. Legyen áldott nemes emléke!

— **Lapunk szerkesztője**, a Baldácsi-alap bizottságának s a conventnek ülésin résztveendő, két heti tartózkodásra, Budapestre utazott.

— **Debreczeni József temetése** méltó kifejezése volt ama közrésztvételnek, mely e korán összeroskadt jeles tanférfiút sirjába kísérte. A ravatal el volt borítva koszorúkkal. Már 3 órakor óriási tömeg hullámozott a farkas-utcán. Kivonult a kath. és unit. főtanodák, a keresk. iskola, a polgári iskola ifjusága testületileg; az egyetemi ifjuság s az egyetemi tanári kar szintén nagy számban volt képviselve. Ezekon kívül ott volt Kolozsvár értelmiségének legnagyobb része. Gyászimat tiszt. Herepei Gergely mondott s ezt megelőzőleg és befejezőleg a főtanoda énekkara egy-egy megható gyászdalt adott elő. Aztán megindult a beláthatlan hosszú menet, mely az elköltözöttet örök nyughelyére kísérte. Legyen áldott emlékezte!

— **A „templomi botrány“** czim alatt múlt számunkban közölt s a „Nemeré“-ből átvett közleményünkre vonatkozólag, — mint örömmel jelenthetjük, — két oldalról is vettünk helyreigazító tudósítást. Lapunk szűk tere nem engedi meg azoknak, egész terjedelmükben való közlését s így csupán azok kivonatolására szorítkozhatunk. Az előttünk fekvő két helyreigazítás egyike Demes Péter s.-szemerjai ref. lelkésztől ered, ki szerint az istentisztelet semmi módon sem zavartatott meg, sőt példásabb áhitatossággal folyt le, mint valaha. A templom előtt — az istentisztelet után — csupán azok vitatkoztak, a kik (egy vagy más okból) az úri szent vacsorával élni, ezúttal, nem kívántak. E vitatkozás is, mely azonban korántsem zavarta meg megbotrányoztatón az ünnepi csendet, úgy eredt, hogy az énekezőknek egy állítólagos rokona megtámadta azon egyént, ki a kántor ellen felfolyamodást jelentett be. — Egy másik levélben Mátyás Zsigmond, m.-láposi ref. lelkész, a következőkben adja elő az esemény előzményeit: Az énekezői állomásra kihirdetett pályázat lejártával, a nélkül, hogy a választás napja kihirdetett volna, az egy olyan bétköznapon tartatott meg Szemerján, mikor a nép nagyobb része a sepsi-szent-györgyi országos vásáron volt. A választást a sepsi esperes megerősítvén, elrendelte az új kántor számára a díjlevél kiállítását. A presbyterium az új díjlevél kiállítását lehetetlenné tette, az által, hogy megyebirástól együtt az utolsó emberig lemondott. A pap, midőn bejelentetett ezt, azon rendeletet kapta, hogy bírja reá a presbtereket az új díjlevél kiállítására, mert különben felfüggesztéssel fnyititetik. A nov. 27-én, Sepsi-Szent-Györgyön, tartott egyházmegyei tanácschoz felfolyamodott a pap az őt fenyegető leirat, — az egyház pedig a választás ellen. — Bár az ügy eddig újabb stadiumba nem lépett, nekünk örömeinkre szolgál az a tudat, hogy, bár az énekezői választás — nézetünk szerint — erőszakos és törvénytelen volt, — de azért templomi botrány nem történt, — mert korántsem vehető ilyennek az a kiszalkodás, mely a templomtól távol történt.

— **Szász István**, szerencsétlen paptársunk, családja feleségelésére újabbán ismét 2 frtot vettünk Bodrogi Sámuel-től. Így gyűjtésünk összesen 40 frtot tesz, melyből már az elküldött 26 frt az özvegy által nyugtázva is van s a még kezünknel levő 14 frtot ma indítjuk útnak, Benkő J. esperes úr közvetítése mellett, a szerencsétlen özvegynek. Ismételten kérjük t. olvasóinkat, ne feledkezzenek meg a szerencsétlenekről!

— **A Baldácsi-alap** intéző bizottságának tagjaiul, a közgyűlés második napján, megválasztottak: Gróf Degenfeld

Imre, elnök; Győri Elek, jegyző; Török Pál, gr. Lónyai Menyhért, Beöthy Zsigmond, br. Kochmeister Frigyes, Hájós János, br. Prónay Dezső, Fabiny Theofil, tagok. A megállapított szervezet értelmében a bonorum s jurium inspectort az intéző bizottság fogja választani. A közgyűlés tagjai, a tárgyalásokat bevégezve, f. hó 19-én esto, barátságos estélyre, a Szikszai vendéglőnek egyik külön termébe gyűltek össze s leikes felköszöntésekben adtak kifejezést a felelőti örömeiknek, hogy a tizenegy protestáns egyházkerület képviselői összejöhetnek s jó egyetértéssel teljesíthették a rájuk bízott nemes kötelességet.

— **A Baldácsi-alap** országos intéző bizottságát Gr. Degenfeld Imre, elnök, f. hó 18-ára hívta össze Budapestre. E bizottság, melynek üléséről már lapunk mai számában értesítjük az olvasót, első sorban a felett van hivatva dönteni, hogy — az alap tehermentesítése után — annak tiszta jövedelméből a jogosult egyházkerületek egyenlően, vagy lélekszám aránya szerint osztozzanak-e? Nézetünk szerint ez az utóbbi felfogás a mily mértékben igazságos, ép annyira jogosult is.

— **Köszönet nyilvánítás.** Nagyméltóságú br. Bánffy Dániel úr az ajtoni ref. egyházközség toronyépítési költségeihez 50 frt adománnyal járulván, kedves kötelességemnek tartom a nemes Bátor ő excellentiája e kegyes adományáért, a nyilvánosság terén, magam és egyházam nevében halás köszönetemet nyilvánítani. Ajton, 1883. Január 18. Kolozsvári Antal, ref. pap.

— **Gróf Széchenyi István** vallásosságát ismertette, az Akadémia nyelv- és széptudományi osztályának minapi ülésén, Zichy Antal, a nagy hazafi naplóíró után. A Széchenyi családot, mely több főpapot adott a hazának, mindig a legbuzgóbb vallásosság jellemezte. Széchenyi István vallásossága, úgymond Zichy, inkább megalázódás volt a fölötté álló legmagasabb hatalom előtt, mint felemelkedés hozzá. Mondják, hogy élt utolsó szakában elhagyta őt az éltető hit, de ezek inkább a kétségbeesés keserű kifakadásai voltak, melyeket akkor minden magyar család körében lehetett hallani. Naplóíró vallásos érzületéről a legszebb tanúságot tesz. Mint a bécsi ledér körök közé került fiatal huszártiszt naplója lapjait a legszebb ethikai és vallásos gondolatokkal töltötte be. Utazásai közt vasár- és ünnepnapokon seha sem feledte el az Isten bázát s az élet bármely megszkott kényelmét könnyebben nélkülözte, mint a vallásosságot. Sokszor felkiáltott, vegye Isten magához, ha embertársaira s hazájára használhatlanná válik, de éltesse, ha csak egynek is használhat. Gyakran óhajtott kolostorba zárkózni s ott várni be halálát. Legforróbb vágya volt Vesselényi Miklóssal a francia trappistákhoz ellátogatni. Hosszasan írja le az ott töltött időt s tapasztalatait; eljövetelekor 300 frankot adott a priornak, hogy imádkozzék atyjáért és sógor-nőjeért. Ezek be is választották tagnak s ez volt az egyedüli zárt társulat, melynek tagja volt. Több napló kivonatban mutatta még be felolvasó a gróf sirig kísértő melancholiáját. Már fiatal korában mindig az öngyilkosság eszméjével foglalkozott, félve a tébolytól. Kedélye még inkább elborult a Kossuth elleni nyílt fellépése után.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Demés P. és Mátyás Zs. uraknak. A szives helyreigazító és minket szerfölött megnyugtató tudósításokért köszönet!

Dienes Antal úrnak, Uzon. A beküldött 3 frt, miután a múlt évvel egészen tisztában vagyunk, 1883. első felére jegyeztetett be.

D. István úrnak. A beküldött költemény nem közölhető. Jelenjék meg szerkesztőségünkben a délelőtti órákban s akkor bővebben nyilatkozhatunk.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények ezimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test és egy lélek vagytok. Eféz. IV. 4.

Tartalom: Br. Vay Miklós beszéde az egyetemes ref. conventen. — A dislocatio nem egyházi kérdés. I. Horváth Istvántól. — Indítvány az erdélyi ev. ref. egyházkerületben létező központi és egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetek egyesítése tárgyában. Előterjesztés végett kidolgozta Szóts Sándor, dévai ref. lelkész. (Folytatás). — Külföld. — Világ folyása. — Különfélék. — Hirdetés.

Br. Vay Miklós beszéde az egyetemes ref. conventen.

Mélyen tisztelt egyetemes convent!

Midőn debreczeni országos zsinatunk második ülészakának a múlt 1882-ik év szeptember hó 17-én tartott utolsó üléséből, felséges urunk, koronás királyunk ugyanazon év július hó 30-án kelt legfelsőbb elhatározása folytán, átalakított törvényjavaslatait, a vallás- és közoktatási miniszter úr ó exellentiajának, azon kéréssel terjeszté új ből fel, hogy méltóztatnék azokat, felségének megerősítés végett hathatósan ajánlani s hovahamarábbi szentesítésüket kieszközölni, — egyszersmint köteleltségemmel tette, hogy azon esetben, ha ez minden kifogás nélkül történnék meg, hívnám fel az egyes főt. egyházkerületeket, valamint azoknak keblökben lendő kihirdetésére, — úgy a messzire nem balasztható egyetemes convent tagjainak is megválasztására.

Az illető miniszter úr ó nagyméltósága, kit ez alkalommal arra is felkért országos zsinatunk, hogy mondana nevében hó köszönetet legkegyelmesebb királyunknak azon figyelméért s helyeslő méltánylásaért, melylyel törekvéseit és működéseit, kezdettől fogva kísérni méltóztatott legnagyobb készséggel s előzékenységgel igyekezett törvényeink legfelsőbb helybehagyására vonatkozó kérelmünknek ér-

vényt szerezni, a mint hogy azok alig három hetek lejártával, október hó 13-kán végleges szentesítést nyerve kezeimhez vissza érkeztek, újabb csalhatlan jeléül felséges urunk egyházfelekezetiünket örök há-lára kötelező atyai gondoskodásának s irántunki kötségsébe nem vehető kegyelmének.

Az egyházkerületek, általam a történetekre minden késedelem nélkül értesítettvén, jelzett törvényeink kihirdetése s az azzal kapcsolatban levő teendők, nevezetesen azok mentől előbbi életbeléptetése céljából, rendkívüli gyűléseket hívtak össze s ezek végzése alapján, a helybeli különböző viszonyok s egy átmeneti időszak szükségének figyelembe lett vétele mellett, még a nem mindenütt kedvezően fogadott lelkészválasztásira nézve is, önállóság, egymástól egészen függetlenül intézkedtek, egyszersmint azon tárgyak s kérdések elintézetése tekintetéből, melyeket vagy már magok egyházi törvényeink jelletek ki egyenesen convent elébe tartozóknak, vagy az egyházkerületek útasítottak időközben ahhoz, mint jelenleg már egyházi alkotmányunkba beleillesztett, meghatározott jogkörrel bíró s intézkedő hatóságghoz, conventi képviselőiket, az előírott számban, három évre mindenütt véglegesen megválaszták, a miről is hivatalosan értesülvén, köteleltségemet véltem teljesíteni, midőn a mélt. és főt. egyetemes conventet, törvényünk 59. §-a értelmében ide, Budapestre, e jelen, több oldalról alkalmasnak vélt s óhajtott időre, egybehívni bátorokodtam.

És ime, meggyőződéseim szerint, ezekkel be lennének mindazon teendőim fejezve, melyeknek végrehajtását, zsinatunk, utolsó ülésé jegyzőkönyvének 308. számú pontja szerint, egyenesen csekély személyemre méltóztatott ruházni, úgy annyira, hogy ha a reám

bizottakat miként lett végrehajtásáról jelentésem tétele után s e mellett mindinkább hanyatló testi s lelki erőm leverő érzetében sem válok e pillanatban még meg, hatvan hosszú évek óta folytatott egyházi hivatalos pályámtól arra egyrésztől legközelebből létrejött egyházi abbéli törvényünk irányábani hódoló tisztelet kötelez, mely az egyetemes convent elnökségével, a hivatali korára nézve legidősebb püspököt és főgondnokot bizza meg, — másrésztől pedig, elnöktársam jóakarató támogatására is biztosan számítva, azon remény s bizalom, hogy egyetemes egyházunk, mélyen tisztelt képviselői ez alkalommal sem vonják meg tőlem, mindez ideig reám árasztani méltóztatott kegyességüket s kiméletes elnézéseküket.

Melyek legyenek immár jelen egyházunk életében kétségtelenül egy új korszakot beavató, némileg talán újabb, de mindenesetre csak egyházkerületünk autonómiájával összeférhető szervezetet igénylő a régiéknél, eddig is már szélesebb és hatályosabb működési tért nyert, egyszersmind azonban nagyobb felelősséggel is járandó conventünknek teendői, azt, valamint eljárásunk sorrendjét s módozatát is, maga a mélyen tisztelt convent bölcsessége fogja meghatározni, részemről csak előleges tájékozás végett legyen, mintegy zsinati tanácskozásaink utóhangjaként némelyeket felemlítenem szabad.

Amaz érvek és döntő okok között, melyek zsinatunk létrejötténél főbb tényezőkként szerepeltek, tagadhatlanul „az országos reformált egyházi közalap“ felállításának minden oldalról egyhangulag történt élénk sürgetését illeti meg az első hely; és méltán, mert a ki körülményeinket ismeri és azokat elpalástolni nem akarja, az tagadni nem fogja, hogy ezen országos közalapnak további hiányában szegénységgel küzdő egyházaink az egyeseknek náluuk soha nem hiányzó, soha nem nélkülözött s máig is tapasztalható áldozatai mellett is, sok helyen pusztulásnak fognak indulni, — nem is említve azt, hogy eljött az ideje nagyon annak, miszerint végrevalahára nyomorral küzdő lelkészeink mártyságának lehetőleg végét szakítsuk, — özvegyeikről s árváikról gondoskodjunk! — a mint hogy e meggyőződéstől s érvektől áthatva igyekezett zsinatunk e cél mentől biztosabban s minél előbb lehető utolérhetése tekintetéből hozni meg azon törvényeket, illetőleg határozatokat, melyeknek végrehajtásával van első sorban megbizva conventünk s melynek sikere felől, nem lehet azon reménylett esetben kétség, ha oly hévvel s meleg kebellet fogja egyetemes, ez időszert még kirekesztőleg saját erejére utalt egyházunk ez ügyet felkarakolni, mint a minő az, mint a minőt virágzóbb létfeltételünknek egyik tényezőjeként megérdemel, illetőleg tőlünk meg is követel! — igen megkövetel, mert nem nemes felhevülés pillanatának volt e törvény rögtönzött szüleménye! Tudta zsinatunk, hogy egyedül ennek hiányára útalnak több mint két év-

tizedek előtt, mint azok, kik az akkor már ez irányban megindult áramlatnak gátot vetettek; — egy régi, függőben maradt tartozás lerovása is lebegett, tehát törvényhozóink szeméi előtt, és ha visszaemlékezünk mindazokra, melyek ez ügyre nézve jelesaink által közelebből a maga helyén s azonnali nem megvetendő tényleges eredménnyel elmondattak, egy önként adott királyi szentesítést nyert szó, egy szent ígéret s komoly fogadás beváltása az, a miről gondoskodnunk kell és pedig nem egyedül conventünknek, hanem az egyetemes magyar református egyháznak, melynek törvényhozásunk azt, mint gondos ápolást igénylő szülöttjét, világ hallatára helyezé védszárnyai alá, bizá mint egy becsületére. Ez ügy képezi tehát jelen tanácskozásainknak egyik fő tárgyát. De lehetetlen, hogy röviden ne jelczsem még, azon másik, szellemi tekintetben sem kevésbé fontos és bizonyára nem csekélyebb erőmegfeszítésre méltó kérdést is, melyet zsinatunk szintűgy kiválólag az egyetemes convent kezeire bizott, kimondván a tanügyre nézve, hogy különben is a convent leendővén jövőben egyházunk jogainak őre és védelmezője, egyszersmind kötelezve is leszen egyházkerületünkkel folytonos érintkezés mellett, minden összes tanügyünk vezetése és összhangzatos fejlesztése érdekében szükségeseknek mutatkozó intézkedéseket, az egyetemes tanügyi bizottság segélyével megtenni, a mint hogy részben e terhes feladat könnyebben történhető megoldása tekintetéből készíté el zsinatunk a köznevelés- és közoktatásról szóló minden tekintetben, jóra törekvő igyekezet s áldozatkészsége felől tanuskodó törvényeit, azokat egyszersmind, mint alkotmányos szervezetünktől el nem választható s annak kiegészítő részét az egészszel együtt s egyetemesen bocsátván az 1881-ik év nov. 24-ikén legfelsőbb megerősítés alá. Miután azonban a vallás- és közoktatási minister úr ő excellentiája legfelsőbb helyről nyert útasítására hivatkozva, 1882-ik aug. 7-ikén kelt leiratában arra szólított fel bennünket, hogy jelzett tanügyi törvényünket, azon oknál fogva, mivel a gymnasiumi és reáliskolai oktatásról szóló törvények jelenleg épen az országos törvényhozás tanácskozási szőnyegén fekszenek, későbbben és külön terjesszük majd ő Felsége elébe, a zsinat addig is, míg ez esetleg későbbben még szükségesnek látszanék, mint magunkra nézve minden körülmények között érvényeseket s kötelezőket további intézkedés végett, ide, ezen conventhez rendelte által tétetni, — nem késvén maga részéről óvás alakjában adni kifejezést azon, alaptörvényeinken nyugvó jogainkhoz való szoros ragaszkodásának, mely szerint a magyarhoni reform. egyház, tanügyeire nézve, az általa eddig is kétségbe nem vont törvényszabta korlátok között, egészen szabadon rendelkezhetik s fog ezen túl is saját kebelében mindig rendelkezni; s miután tehát, mint ez tudva van, országos törvényhozásunk

csakugyan foglalkozik is már e tárggyal, lehet reményleni, hogy mint ezt egy némelyekre nézve eddig is már tette, inentúl is figyelmére méltatandja conventünknek ne talán ez alkalommal is nyilvánítandó észrevételeit, illetőleg törvények engedte jogos kívánatait, meglehetősen róla győződve, hogy mindazokra nézve, melyeket hazánkban a közművelődés és tudományok terjesztése, az erkölcsiség nemesítése és nevelése, valamint nemzetiségünk mindinkább megszilárdítása tekintetéből tenni szándékozik, ezentúl sem fog hitfelekezetünknel buzgóbb s hivebb szövet-ségesekre találni.

E két méltán előtérbe állítható tárgyon kívül a főt. egyházkerületek s több egyesek is, számos ügyeket terjesztének fel ide elintézés végett, de ezek előterjesztésével, nem kívánom még ez alkalommal fárasztani a mélyen tisztelt convent tagjait a meny nyiben ezekre nézve, úgy hiszem, ez alkalommal is az eddigi eljárást méltóztatnak majd elrendelni, s minden bejött és még folyvást érkező tárgyakat egy bizottságnak adni ki, egybeállítás és véleményezés végett.

Ezen előadások után, nem lenne más hátra, mint hogy tanácskozásainkat megkezdjünk, melyeknek megnyitása előtt azonban legyen szabad még egyszer kérhetni ki a nagymélt. főt. egyhk. convent kegyét.

A dislocatio nem egyházi kérdés.

I.

Büdkös, 1883. január hó.

E becses lapok múlt évi 53-ik számában „Kalapács” úr — igen helyesen — úgy vélekedik, hogy a „dislocatio” kérdése van napi renden. Ezzel kell tisztába jönni. Úgy látszik, hogy ő tisztában is van a dologgal, vagy — a mint mondja — a „szeg fejére ütött”, midőn azt hiszi, hogy a kérdés meg van oldva, ha „erős, buzgó és lelki-ösmeretes administratio lesz felülről lefelé; készség és hiveség a kötelesség teljesítésében alúlról felfelé; a törvény alkalmazása ott, hol arra az ok meg van; és merőben szakítás a rokonsági és barátsági kötelékek által sugalmazott administratioval.”

Szép szavak így papirosra leírva. Nagy kár, hogy részletesen nem fejtette ki, mit ért a felülről lefelé irányult administratio alatt? Kik lennének ennek közvetítő, végrehajtó kezei? Kik? és miféle dolgok képeznék a végrehajtás tárgyát? A felső administrator, a végrehajtó alantos közeg s a végrehajtást szenvedő mily viszonyban lennének egymáshoz? Miként véli azt beilleszteni a kalvinista egyház szervezetbe, hogy a protestans elvek megtagadva ne legyenek. Ezeket s több kapcsolatos dolgokat felfejthetett volna a kalvinista papok megnyugtására, tájékoztatására. Örömmel olvastuk volna, örömmel kövönők, ha tudnók, hogy ez által megmenekszünk attól a sok

gyanusitástól, kissebbitéstől, korholástól, mely évek óta csupán csak minket vádol, minket teszen felelőssé azért a sok miseriáért, fonáksáért, mely az egyházi életet fenyegeti.

Reánk nézve — szó nélkül — nagy könnyebbség lenne, ha hideg, rideg, érzéketlen, életnélküli végrehajtkká deválnának; a felelősség terhét is könnyitené a felsőbb parancsra hivatkozás; erőt is adna a felsőség által elrendelt karhatalom; de mindez csak az imprudens papok számát szaporítaná s a dislocatiót az egyház gyógyíthatatlan fenéjévé kvalifikálná.

Annak a legfelsőbb forumtól, a közbeneső alantos közegeken át, egész az utolsó falusi esküdtig terjedő administratiónak zsidbasztó, dermesztő, kétségbeejtő hatását van alkalmunk szemlélteni, láthatjuk az életnélküli gépezet működését a maga borzasztóságában. A protestans egyházi élet szervezetébe azt beilleszteni nem lehet Szép mulat-ságot okozna kálvinista egyháztagoknak a dróton ugráló kálvinista pap, de hogy ők ugráljanak — azt már bizonyosan nem teszik meg s így a felülről lefelé irányuló administratio fustbe megyen — legfőlebb a pap nyakába akaszt egy fiscalis keresetet.

Nagyon csiklandós, Kalapács úrnak azon követelése is, „hogy legyen készség és hiveség a kötelesség teljesítésében alúlról felfelé. Kalapács úr feledni látszik, hogy a prot. papnak sokkal több kötelessége van hiveivel szemben (lefelé) (?), mint felfelé; sőt ha úgy vesszük, felfelé nincs más kötelesség, mint a kölcsönös bizalom, szeretet, az együtt, egy célra munkálkodásnak benső érzetéből származó kölcsönös megbecsülés. Ez talán megengedhetővé teszi azt a bizalmas collegialitást, mely az alsó (?) és felső (?) papságot összeköti. Kalapács úr ezen megbotránkózik s inkább szeretné — nem mondja, de szavai azt sejtetik — hogy az alantos papoknak csak felfelé lennének kötelességeik, mi a szolgálai engedelmességnél egyéb aligha lehetne. Itt már igazán a fején találta volna a szeget, ha kimondja, hogy a collegialitásból származó istentelenségnek más orvos szere nincs, mint a kálvinista papok között felállítandó rangfokozat, valamely fensőbb hatalomtól származó független kinevezéssel s teljes papi hierarchia. Így a dislocatio kérdését is teljesen megoldotta volna, míg loyaltása miatt, az imprudens felső administratorok dislocatiójáról való elmélkedéssel gyűlhet meg a baja.

Kalapács úr álláspontja azt látszik involvalni, mint-ha, szerinte, az egyház egy gépezet volna, melyet csak kormányozni kell. A kormányzáshoz pedig nem kívánatik egyéb, minthogy a püspök az esperesek útján a papoknak parancsolja meg, hogy most ezt, majd azt, ezt így, azt úgy kell tenni; a papoknak kötelessége jelentést tenni, hogy mindezeket a rendelet szerint cselekedték; a canonica visitatio végére jár, hogy vajon a pap helyes jelentést tett-e? Mert, hogy egy gépezetben a pap tovább mehessen, nincs reá eset, ő nem parancsolhat senkinek, ő az utolsó masina szeg.

De az egyház nem gépezet, hanem organismus. Ennek egyes organumait teszik az egyes egyháztagok, pap, taníté. Ezeknek összhangzatos együttműködése kifejezés

nyer az egyház különböző életnyilatkozataiban. Mennél teljesebb az öszhang, annál termékenyebb az egyház Isten országához méltó nemes gyümölcsök produkálásában. Ha éretlen, fanyar gyümölcsök hullanak le róla, vagy az egyes organumok betegesek, vagy az öszhang nem teljes. Évek óta azt vitatják, hogy az egyik organum — a papság — van megfenésedve. Mennyiben van igazuk, nem vitatom; feleljen a theologus facultas; vagy e helyett feleljen az egyetemes egyház, hogy megfenésedett papok nevelésére nyitott theologus facultást; én magam legalább tudom, meg vagyok győződve, ha kell élettemmel kész vagyok megpecsételni, hogy az egyetemes egyház, a theologus facultas megfenésedett, beteges organumokat a papok személyében nem nevelnek; de azt a kérdést nem tagadhatom meg magamtól, hogy: hol? és valósággal megfenésedtek-e? vajon ők hozzák-e rothadásba az organismust? egy élet nélküli hullával van-e bajunk, melyet a megfenésedett papok által a felülről lefelé irányult administratio útján akarnak életre támasztani? vagy az öszhang teljes hiánya okozza-e a kortüneteket? Sokat... nagyon sokat kérdezek magamtól..., de öntusakodásomat Laveleye Emil ihletett profetiája szakítja meg, ki így szól: „Századunk vége s a közelebbi század kezdete mélyen lesznek felzavarva a jelenlegi társadalmi rend gyökereit érintő egyenetlenségek két oka által. A munkások elégtelenek sorsukkal... A positiv vallások mindenütt megvannak rengetve a bírálattal munkája által... A mit socialis kérdésnek s a mit vallás kérdésnek hívják, ime az az, a mi főképen zavarni fogja a következő éveket. A társadalmak politikai szervezésének feladata csak második sorba jő.”

Úgy látszik, mintha e sok kényes és megoldhatatlannak látszó egyházi s ezek között az imprudens papok hátán előhürczolt, úgynevezett „dislocatio” kérdésének gyökér szálai, az egyházi élet körén kívül eső territoriumból vennék táplálékukat. Kár volt behuzcolni, még nagyobb kár táplálni. E helyett jobb volna az egyes organumok teljes öszhangját létesíteni. Ezzel kapcsolatosan a papságnak az organismusban az őt megillető helyet kijelölni s oda beosztani.

Ne szépítsük a dolgot. Mikor a theológiát elvégeztük s a papi szigorlatot letettük, papjelöltek lettünk. Mikor a parochiat elfoglaltuk s azt hittük, hogy már papok is vagyunk, azzal az érthetetlen felfedezéssel lepetünk meg, hogy tulajdonképen „sem madár”, „sem egér”-féle rebusok vagyunk. A pap tudománya, miveltségénél fogva, az intelligentiához tartoznék, de, mivel egyházi szolgálatban van, e beosztás csak papiron létezik, az életben szóval, tettel e beosztás kifogás alá esik; mint társadalmi embernek, mint honpolgárnak, jogokat biztosítanak számára, köteleességeket szabnak reá; de, mivel pap, a jogok gyakorlása illuzoriussá válik, a köteleességek teljesítésének lehetősége meg van nehezítve. Azt mondják, hogy az egyház szolgálja. Igaz! szolgál, kinek cselédbérét immel, ammal, hol megfizetik, hol egy s más ürügy alatt megtagadják. Azt követelik, maradjon a bibliánál, imádkozzék bűnös hallgatói lelkiüdvösségeért, gazdag aratásért — to-

vább ne menjen. De hát aztán miért kívánják a szesz-termelés rovására azt, hogy a mértékletlen pálinka-ivás ellen szóval, tettel mindent tegyen meg s ez által miért terelik azon kellemetlen helyzetbe, hogy a korcsoma jogosultak jövedelem csonkítás czimén kártérítésért bepereljék? Vagy talán a nevelés-oktatás ügybe azért engednek befollyást, sőt teszik köteleességévé a tanítást, hogy annál plausibilisebb legyen az ilyen rendreútasítás: „az úr halgasson, mert nincs tanító képesítési diplomája?” azért kell az egyházi földek barázdáit őrizni, hogy úton-útfélen piszkolják? az egyházi tőkepénzek, számadások miatt folytonos harcban, háborúban álljon? miért kényszerítik arra, hogy a szegénységi bizonyítványok hitelesítése, vagy a hitelesítés megtagadása által köpenyegül szolgáljon azoknak, kik Pilátussal kezeiket mossák? És így tovább, egész a végetlenig. Ki tagadja, hogy rebusokká qualificalódtunk? Hanem van a dolognak egy más oldala is, erről a következő cikkben.

Horváth István,
bírói ev. ref. pap.

Indítvány

az erdélyi ev. ref. egyházkerületben létező központi és egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetek egyesítése tárgyában.

— Előterjesztés végett kidolgozta Szóts Sándor, dévai ev. ref. lelkész. —

(Folytatás.)

E központi 2 gyámintézet, tisztelt közgyűlés!, melynek eszméje, létrehozása Főtiszt. Nagy Péter püspök úrnak köszönhető, életrevalóságát és cselétszerűségét, 6 évi fennállása alatt, fényesen bebizonyította s úgy vélem, alkalmas magvát képezheti egy oly gyámintézetnek, mely az erdélyi ref. papok özvegyeinek és árváinak tisztességes megélhetést biztosít. Jelenleg azonban e gyámintézet is csak morzsákat tud nyújtani a kenyérért siró özvegyeknek és árváknak. Szervezete olyan, hogy inkább csak a távol jövőt tartja szem előtt, a jelen közvetlen szükségének kielégítését a legjobb akarat mellett sem eszközölhetvén. Számítást tettem: mekkora, ez idő szerint, az a maximalis összeg, melyet egy özvegy a központi és az egyházmegyei gyámintézetek valamelyikétől együttesen kaphat? S úgy találtam, hogy az együttes segély-összeg is elenyésző csekélység. 40—50 frtnál semmi esetre sem tesz többet, átlag véve pedig csak 31 frtot. Tizenöt év múlva ez összeg megszereshetődik, 30 év múlva pedig háromszoros lehet, de még akkor sem lenne több, mint a mennyit a magyar állam humanus törvényhozása a tanítók özvegyei részére — áldott legyen érte Molnár Aladár emléke! — 1875-ben örökidőkre biztosított.

A papi özvegyek és árvák ez elszomorító helyzete támasztotta bennem a gondolatot, hogy a m. t. közgyűlés által — ha ugyan helyesnek és üdvösnek fogja találni — az egyházmegyei és a kerületi gyámintézetek egyesítésére felhívjam anyaszentegyházunk figyelmét. Megforgattam elememben egy oly egyetemes gyámintézet létesítésének eszméjét is, mely a magyarhoni összes református papok öz-

K i m u t a t á s

az egyházmegyei gyámintézetek vagyonáról, kezelési költségeiről, az általuk és a központi gyámintézet által nyújtott segélyekről, az 1882-ik évi kerületi jegyzőkönyv alapján.

Sorszám	Az egyházmegye neve	A gyámintézet vagyona						Lelkesi állomások száma		Eszik tehát egy papi állomásra		A kezelési költség tett		Hányad része ez a kiosztott segélynek		Kiosztott az özv.-árvaiknak az egyh.m. gy. intézélből		Az osztalékok száma tett		A központi gyámintézet kiosztott		A központi és az egyh.m. segélypenzek együtt		Jutott egy osztalékra							
		Kész-pénzben		Tö-kékben		Hátrálékokban		Együtt		frt		kr.		frt		kr.		frt		kr.		frt		kr.		frt		kr.			
		frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.		
1	Hunyad-zarándi	360	88	—	1124	55	4926	43	25	197	6	55	86	?	—	—	—	2	26	44	26	44	26	44	13	22	13	22			
2	Nagy-enyedi	—	4475	11	—	—	4475	11	34	151	62	—	—	—	33	81	12½	165	25	25	199	6	15	92	6	15	92	6	15		
3	Kecelósvári	43	66	43	1613	13	7057	22	4	1764	30	255	—	—	290	40	5½	72	71	363	11	66	2	11	66	2	11	66	2	11	
4	Kolozs-kalotai	?	?	?	?	?	5232	22	39	134	16	1452	1/30	1/4	395	48	12	158	64	554	12	46	18	24	46	18	24	46	18	24	
5	Szilágy-szolnoki	?	?	?	?	?	14763	2	66	223	68	100	—	—	400	—	35	462	70	862	70	24	65	24	65	24	65	24	65	24	65
6	Dézi	93	51	3623	28	39	3756	64	29	129	54	18	1/10	1/7	180	41	8	105	76	286	17	35	77	17	35	77	17	35	77	17	35
7	Széki	—	2378	78	1766	63	5145	41	51	100	89	30	26	1/5	205	63	4	52	88	258	51	64	63	51	64	63	51	64	63	51	64
8	Görgényi	32	25	5125	76	130	5289	6	33	160	27	41	50	1/5	220	70	6	79	32	300	2	50	—	2	50	—	2	50	—	2	50
9	Marosi	861	1	17338	9	2071	49	20270	66	307	13	136	85	1/3	419	99	29	383	38	803	37	27	70	37	27	70	37	27	70	37	27
10	Küküllői	31	28	3244	13	795	86	4039	35	115	42	48	—	1/5	237	72	17½	331	35	469	7	26	80	7	26	80	7	26	80	7	26
11	Udvarhelyi	287	56	5967	50	1	96	6237	2	115	87	100	74	1/5	450	71	10½	138	81	589	52	56	14	52	56	14	52	56	14	52	56
12	Rükán-belői kommunit.	58	—	—	—	—	9959	98	78	127	69	58	3	1/10	506	7	25½	337	11	844	18	33	10	18	33	10	18	33	10	18	33
13	Gyula fehérvári	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	4	52	88	52	88	13	22	13	22	13	22	13	22	13	22
14	Nagy-szebeni	—	—	—	—	—	—	—	18	—	—	—	—	—	—	—	8½	112	37	112	37	13	22	13	22	13	22	13	22	13	22
15	Nagy-sajói káptalan	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	2½	33	5	33	5	13	22	5	13	22	5	13	22	5	13
Összesen:		91172		69		552		177		37		606		31		92		2412		65		5754		57		31		53			
		Átlag		1/3		Átlag		1/3		Átlag		1/3		Átlag		1/3		Átlag		1/3		Átlag		1/3		Átlag		1/3			

Jegyzetek: a.) E táblázat azon rovata, melyben a lelkesi állomások száma van kitüntetve, azért tér el az A.) melléklet hasonló rovatának egyes számaiktól, mert itt a püspöki vizsgálat alatt levő papi állomásokat is számításba kellett vennem.

b.) A Rükánbelői kommunitáshoz tartozó tractusoknak együttes gyámintézetük lévén, a specificatio nem volt sem szükséges, sem lehetséges.

c.) E táblázat két utolsó rovata nem felel meg a tényleges állapotnak, minthogy a tractualis gyámintézetek a segélyt nem a központi intézet által megállapított kulcs szerint eszközlik, hanem ettől, valamint egymástól is, teljesen eltérően. Azért számításom csak hozzávetőlegesen mutatja a valóban kiosztott segélypenzek összegeit. A summa summarum azonban egészen hű képét adja gyámintézeteink nyomorúságos állapotának.

d.) A görgényi tractus „Bajnózi-alapja”, továbbá az udvarhelyi tractus „koporsó takaró” és „tanítói” alapja nincsenek e kimutatásba felvéve.

vegyeit és árváit segélyezné, de ez eszme kivitele előttem nagyon bajosnak, hogy ne mondjam, szinte lehetetlennek tűnt fel a következő okokból:

1. Ha csupán az erdélyi tractusok gyámintézeteinek a központival való egyesítése is számos nehézségekbe ütközik s bajos dolog méltányos és igazságos kulcsot találni úgy a papok járulékaiknak, mint az özvegyek és árvák osztalékainak megállapításához: mennyivel bajosabb dolog lenne az 5 kerületben és a mintegy 55 tractusban levő gyámintézeteket igazságos módon egyesíteni s az igényeket mindenütt kielégíteni.

2. Vannak, főként a tiszántúli egyházkerületben, tractusok, hol az özvegyek 200 frtnál is több segélyben részesülnek és viszont vannak olyanok, hol gyámintézet mindez ideig nem alakított. Minő nehéz lenne ezek közt egyesítést csinálni! Aztán a viszonyok is sok tekintetben különböznek. Mig reánk, erdélyi papokra, nézve kielégítő, sőt fölöttébb megnyugtató lenne, ha özvegyeinknek 150—200 frt évi segédelmet tudnánk biztosítani, addig a jobb fizetésű s több kényelemhez szokott Tisza-Duna melléki papok özvegyei 3—400 frttal sem lennének kielégítve. Már pedig ekkora segédelmet az egyetemes gyámintézet sem tudna nyújtani, ha mindjárt az alapítandó domestica cassa tiszta jövedelmének felét fordítaná is a gyámintézet céljaira. Az az állapot pedig, hogy létezzenek egyetemes, kerületi és egyházmegyei gyámintézetek, fizessünk mindenikbe s özvegyeink mégis nyomorogjanak, egyáltalában nem kívánatos. A mit a zsinat e célra szentelt, a mit a convent, a domestica cassa jövedelméből, a papok özvegy-árvai gyámintézeteknek segélyére fordíthat, adja át, illetőleg ossza ki az 5 kerület között lélekszám szerint és istápolja ez által a már meglevő kerületi gyámintézeteket.

Ha azonban sikerülne a conventnek, ezen nehézségeket legyőzve, oly egyetemes gyámintézetet alkotni, mely ránk, erdélyiekre nézve, úgy a befizetendő járulékok, mint az özvegy-árvai segélypénzek mennyisége tekintetében, a mi egyesített kerületi gyámintézeteinknél előnyösebb: én lennék az első, ki készséggel átadnám e célra úgy kerületi, mint tractualis gyámintézetünk vagyonát. Ámde e lehetőség nagyon kétséges; annyi sokféle érdeket kiegyenlíteni, oly sokféle igényt kielégíteni a convent is bajosan lesz képes.

Jónak láttam ezért a mi már meglevő, főtiszt. püspökünk által szerencsésen alkotott, központi gyámintézetünket venni alapul s azt a kérdést tettem fel magamnak: miként lehetne e központi gyámintézetet annyira izmosítani és fejleszteni, hogy, a jövedőt sem feledve, a jelen szükségleteit kielégítse; azaz, hogyan lehetne özvegyeinknek már most legalább 90 frt, árváinknak ugyanennyi, tehát egy elárúlt papi családnak összesen 180 frt évi segédelmet nyújtani?

Nehéz kérdés. Nem vindicalom magamnak, hogy megtaláltam volna a bölcsesség kövét, vagy csak az erre adható leghelyesebb feleletet is, de hiszem, hogy sok gondolkozás és számítgatás után készített tervezetem, ha egyebet nem is, de meghallgatást és komoly figyelemre vételt bizonyára érdemel. Én a feltett kérdésre következőleg felelek:

Hátrahagyandott özvegyeinknek és árváinknak a fentebb említett 90, illetve 180 frt évi segélyt már most biztosítani lehet, 30 év múlva pedig 150, illetve 300 frt nyugdíjat a kerületi gyámintézet minden nehézség nélkül adhat, ha

a) az egyházmegyei gyámintézetek tőke-vagyonára a központiéval egyesítetik;

b) ha a papok évi járulékaik, fizetéseik arányában, mintegy 20%-ban állapítatnak meg és

c) ha az egyesített gyámintézet tőke-vagyonának gyarapítására a meglevőkön kívül más jövedelem, illetve segélyforrások is nyitvatnak.

E három eszköz egymással szoros kapcsolatban van, azért egymástól elválasztva, külön-külön nem, hanem csak is együttesen használhatók.

(Folyt. köv.)

KÜLFÖLD.

Anglia. A canterburyi érsek halála. Az anglikán egyház egyházi feje, Scaftesbury herczog, a canterburyi ősz érsek, 1882. deczember hó 3-án reggel, kevéssel 7 óra után, Addington parki érseki palotájában, hosszas betegség után, csendesen elszenderült. Szombaton este 11 óra felé ezen utolsó szókat mondá a főpap: „It is coming! It is coming!” (jön már! jön már!). Azután lélekzése megnehezült s ez időtől fogva többé nem beszélt, ámbár, a mint vélik, többnyire öntudatánál volt egész élete végeig. A királyi kivánságára az elhunyt földi maradványai a westminsteri apátságban helyeztetek el. Egy érzeny jelenet folyt le pénteken a beteg szobájában, midőn lady Ely, palotabölgy, megjelent, hogy a baldokló főpappnak a királynő utolsó üdvözlését, valamint a királyi családét, átadja. A primás azon kivánságát fejezte ki, hogy sajátkezűleg ír egy levelet a királynőnek. Felült ágyában és irt néhány sort. De, az aláíráson kívül, a levél olvashatlan volt, mire az érsek káplánja irt levelet. A főpap kimúlásánál összes gyermekei jelen voltak. Nejét ezelőtt 4 évvel vesztette el. A betegség, mely az érsek életének véget vetett, meghűlés folytán származott; Osborneban volt, a királynő látogatásán s midőn onnan visszatért, meghűtötte magát. Élete 72-ik évében hunyt el. Született 1811-ben deczember 22-én.

Oroszország. A protestantismus. Szent-Pétersvárnak nincsen egészen egy millió lakosa és azok között az evangélikusoknak 13 gyülekezete van. Első ezek közt: a német református és francia református egyház. Azután következnek: a lutheránus Sz. Péter-, Sz. Anna-, Sz. Katalin-, Jézus- és Sz. János gyülekezetek, (ez utóbbi vegyes isteni tisztelettel) és a lutheránus egyház a kórházban, mely utóbbi egy jelentékeny diakonissa-intézettel bir: a Mária-Magdalena-alapítvánnyal, megesett leányok számára, továbbá roktantak házával, elaggott emberek számára s evangelicus férfiak számára való üdülési intézettel, olyanok számára t. i. kik a kórházból jöttek; ezek itt, néhány héten át, teljes kiépüléseket várhatják és ez idő alatt, díjtalanul, teljes ápolásban részesülnek. Továbbá, a testvérgyülekezet, vagy atya-

fiak-egyháza saját templomán kívül, van még egy tisztán holland egyház, melyben németül is praedikálnak s van egy kis angol és végül egy svéd lutheránus gyülekezet, melyhez a finnek is tartoznak. A templomokon kívül a különböző iskolák is említést érdemelnek. Ilyenek: a Sz. Péter-iskola, (első osztályu reál-iskola), a német református és a Sz. Anna s a Sz. Katalin-iskola, melyekben a tanítás német nyelven tartatik. Ezek az iskolák, melyeket más nemzeti-ségűek is látogatnak, önmaguk viselik fenntartási költségeiket, némelyik jelentékeny maradvánnyal. Ezeken kívül van még több angol, svéd, finn és más kisebb iskola. Jelentékeny tanintézet van a leányok számára, e mellett vannak több kisebbek is. Meg kell említeni, hogy a német református egyház, a Péter-, Anna- és Katalin-egyházak, valamint a német jótékonyági egyesület, tulajdon árva házakkal bírnak, melyek tanintézetekkel vannak összekötve.

A VILÁG FOLYÁSA.

— *Heti szemle.* —

A képviselőház a fogyasztási adókhöz sorakozó kisebb törvényjavaslatok után megszavazta a takarékpénztári betétek kamatainak megadóztatásáról szóló törvényjavaslatot is, azután pedig azokat a javaslatokat vette elő, melyek néhány eddigi adónál némi könnyebbitést adnak a szegényebb osztálynak. Így a hadmentességi díjnak legalsó összegét, a 3 frtot szélesebb körre terjesztette ki; a napszámások adómentességét kimondta. A szőlődézmaváltásági tartozások törlesztésére is kisebb arány szabott ki, mint 1868. óta kellett fizetni. Következtek ezután a kérvények. A katolikus kérvények és a tapolczai kérvény körül fejlődött ki a hosszas vita. Az elsőnél két pap képviselő kezdte meg a vitát: Jánossy János és Göndöcs Benedek, mindkettő pártolva a kérvények szellemét. Göndöcs, ki még később is többször felszólalt, indítványt is tett, hogy a vegyes házasságból születő gyermekeknél a szülők szabadon határozhassák el, mily vallásban neveljék gyermeköket. Ez ellen Tisza miniszterelnök azonnal felszólalt, emlékeztetve, hogy ez a régi reversális korszakát újítaná föl. A további vitában leginkább a függetlenségi pártból vettek részt, és azt emelték ki, hogy e kérvénynek merész és követelő hangját a kormány erélytelenségének lehet tulajdonítani. Ugron Gábor, Irányi, Mocsáry Lajos, Vidovics György és Tisza Kálmán tartottak beszédeket. A tapolczai kérvény tárgyalásánál Istóczy volt az első felszólaló, maga is indítványt nyújtván be, több képviselő nevében is, az emancipáció eltörlésére. A képviselőház e hó 23-án sem végezte be a tapolczai kérvény fölötti vitát. Az e napi ülésen Mocsáry Lajos szól először, aztán Irányi, ki nek beszédébe Istóczy közbekiáltott s mikor Irányi e háborgatás ellen tiltakozott, Istóczy azt kiáltotta: „ez szemtelenség.“ E jelenetnek aligha folytatása nem lesz. Jókai nagy hatással beszélt. Herman Ottó a jogegyenlőség hívének vallotta magát, de reformokat tart szükségesnek a zsidóság körében. Az ülés végén Tisza miniszterelnök beszélt. A

vitát a szombati ülésben folytatják, addig pedig az uzsora-törvényjavaslatot tárgyalják. — *4 Duna pusztításainak* megtekintésére Báró Kemény Gábor közlekedésügyi miniszter e hó 17-én délben érkezett Győrbe, hogy személyesen tájékozódjék az árvíz-katasztrófa mérveiről s a szükséges intézkedésekről. A pályaudvaron a főispán fogadta; üdvözlő beszédében hangsúlyozta, hogy államsegélyre van szükség; báró Kemény azt felelte, hogy a kormány még nem határozott s ő személyesen kíván meggyőződni a viszonyokról. A miniszter Zalka püspök vendége volt. — *A lemergi jezsuita templom bezárása* még mindig nagy izgatottságban tartja az ottani lakosságot, noha a templomot már kinyitották. Beszélték, hogy öngyilkosság történt a templomban, azért zárták be, mignem újra beszentelték zárt ajtókat mögött. — *Belső zavarok Franciaországban*, Gambetta halála után rögtön merénylet történt a köztársaság ellen. Napoleon Jerome herceg azzal lepte meg a világot, (sőt a bonapartistákat is), hogy manifestumot intézett a francia néphez, melyben lefestvén az ország állapotait, tanuúl hívja föl a francziákat, hogy a köztársaság nem tud kormányozni. Napoleon herceg Párisban és a vidéken e hó 16-án reggel kiragasztatta a proklamációt. Délután pedig a kormány befogatta a herceget. A képviselőházban rögtön indítvány történt, hogy a volt uralkodó családok minden tagja száműzessék Franciaországból. A legitimisták szintén mozogtak. Ők már — ha ugyan csak fele is igaz a híreknek — fegyveres fölkelést szerveztek, de az összeesküvést fölfedezték s ez oldalról sem fenyegeti egyelőre nagyobb veszély a köztársaságot. Hanem a jelenségek nagyon mutatják, mily szükség van a köztársasági párt egyetértésére. — *Véres összeütközés a szultán palotájában*. E hó 13—14-ike közti éjjel egy katona az albán testőrségből égő szivarval ment át a Jildiz-kioszk egyik udvarán, midőn az arab őrtálló katona szuronyszegezve állt eléje s ordítva követelte, hogy a szivart dobja el, minthogy tiltva van a dohányzás. Az albán dühösen rohant az örre, ki fegyverrel szegült elleue. A lármára mind az albán, mind pedig az arab testőrség tagjai elősiettek s kivont fegyverrel rohantak egymásra. Az udvaron egész csata fejlődött ki, melynek áldozata hatvan halott és sebesült. Csak a tisztok s egy csapat katonaság közbejötté vetett véget a harcoknak. Igen sokan elfogattak mindkét részről, kik ellen vizsgálatot fognak megindítani. A szultán igen megrémült, mert azt hitte, hogy lázadás tört ki a palotában. Ez összeütközés annál sajnálatosabb, mert a katonai körök fegyelmetlenségét és elégedetlenségét jelenti. Mint hirlik, mindkét testőrcsapatot, mint nemrég a czirkasszait, felosztatják.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, január 27.

— A vallás- és közoktatási m. kir. miniszter az „Eötvös-alap“ részére 1500 frtnyi adományt útalványozott, a hazai izr. népiskolák segélyezésére pedig 12,000 forintot. Körülbelül 150 iskola fog ez összegből kisebb nagyobb mértékben részesítettetni.

— Az egyházkerületi képviselő választásokra nézve — pótlólag — a következőket közölhetjük. A sepsii egyházmegyében megválasztottak: 1-ső kerületben: Szász Károly, ministeri tanácsos; a 2-ikban: Kis Albert, ilyefalvi lelkész; a 3-ikban: Imre Albert, földbirtokos (világi); a 4-ikben: Nagy Sándor, hidvégi lelkész; az 5-ikben: Tóth Zsigmond, jószágigazgató (világi). A kántor-tanítók részéről: Fejes Károly, hidvégi ref. kántor-tanító. Az uzoni ev. ref. egyház részéről (három tanítóval ellátott iskolája van) Pünkösti Ferenc, uzoni ref. pap.

— Minta-tanító. Tudvalevőleg egyik legfontosabb problémája most népoktatásunknak, mint szoktathatja el a tanító a népet a pálinkától. Sokat irtak már erről a fontos kérdésről, sokféle úton-módon iparkodtak azt megoldani, de eddigelé nem igen mutatkozott siker. Egy zemplénmegyei, bodrog-zsadányi községi iskola tanító e tekintetben valóságos mintaszerű működést fejtett ki és módszere megérdemli, hogy mennél többen kövessék. Kárpáthi Péter — így hívják a derék tanítót — látván, hogy községe mennyire ráadta magát a pálinka-ivásra és korcsmázásra, eltökélte magában, hogy a bajt orvosolja. Sok ideig hasztalan volt fáradozása, míg végre a karácsonyi ünnepek alkalmával a népnek nagyobb részét kántálás végett házához édesgette s ott becsületesen megvendégelte. Itt aztán a néppel erősen megfogadtatta, hogy a ki ezentúl korcsmába megy, büntetésül fizet az iskola javára egyenként 10 krajczárt. Két napig üres volt a korcsma, de harmadnapra ismét gyülekezni kezdett a nép a csapszékbe, elfelejtve esküjét és adott becsület szavát. A tanító azonban nem monlott le tervéről s újra beállított a korcsmába, hol az ivó népet fogadalmára figyelmeztette. Eleinte hasztalan volt minden beszéde, végre azonban a jelenvoltagekat borral megvendégelvén, sikerült őket az iskolába csalnia. Itt szivreható beszédben megint kiemelte az iszákosság káros voltát s megígérte a népnek, hogyha

ezentúl nem mennek a korcsmába, esténként ingyen fogja őket tanítani. Ez ajánlatot a jelenvoltagek örömmel fogadták s a tanítóval a következő szerződésre léptek: 1. A ki az esti tanítást ok nélkül elmulasztja, fizet a világitásra 4 krt., 2. A ki a korcsmába megyen dorbézolni, fizet az iskola javára 20 krt. Ezt követte az eskütétel és a becsületbirák megválasztása. Hasonlóan cselekedett a tanító a szomszéd Bodrog-Olaszi nagy község népével is, a kik esténként bejárnak hozzá tanulni. Ez esti tanítás tavaszig tart, a mikor is ünnepélyes vizsgával fogják bezárni. S most a bodrog-zsadányi községi iskolát a két községből esténként 50—60 egyén (legény és házas) látogatja, a kik az irás, olvasás és számtanból ingyen nyernek oktatást s számuk mindennap szaporodik. A derék tanító ép olyan méltó az érdemkeresztre, mint a ki egy pár embernek megmentette az életét.

— Pályázat. Alólírtak, mint a „Jó könyvek“ cz. nép-irodalmi vállalat kiadói, erkölcsi kötelességüknek tartják e vállalat füzetei között, már a legközelebbi időben, egy oly füzet közrebocsátását, mely a népet a pálinka-ivás káros hatásáról meggyőzze. E czélt legjobban az által vélik elérhetőni, ha a pálinka romboló hatása, egy érdekesítő és erkölcsi tanúsággal bíró elbeszélés keretén belől, költőileg feldolgoztatik. Ez okból pályázatot hirdetnek alólírt kiadók oly elbeszélésre, mely, népies hangon tartva, fenti czél elérésére szolgál és a „Jó könyvek“ keretébe beillik. A pályázat külső feltételei a következők: A pályázó mű terjedelme 1, legfeljebb 1½ ivnyi lehet a „Jó könyvek“ alakjában. A pályázó mű idegen kézírással írva és szerző nevére rejtő jelígy levélkével ellátva, legkésőbb 1883. évi márczius 31-ig küldendő be alólírottak könyvkiadóhivatalába (Budapest IV. Váci-utca 11. sz.). A díjkorosított mű 250 frank jutalomban részesül. A beküldendő művek bírálatát Győry Vilmos, Komócsy József és P. Szathmáry Károly urak voltak szivesek elvállalni. A pályanyertes mű a pályadíj kifizetése után alólírt kiadók tulajdonát képezi. Budapesten, 1883. jan. 15-én. Révai Testvérek könyvkiadóhivatala.

HIRDETÉS.

Pályázat.

A debreczeni ref. egyházban egyik — és pedig a külváros-ispotályi lelkészi állomás, üresedésbe jöven, — az ezen állomás elnyerhetésére minősítve levő s igényt tartó lelkészek, az egyházi törvény 191. §-a értelmében, felhivatnak, hogy ez iránt való felszerelt pályázati kérvényüket Dávidházy János, debreczeni egyházmegyei espereshez, Pocsajon — u. p. Kismarja — *f. évi február 15-ig* beadni sziveskedjenek.

Az ezen állomásra választandó lelkész fizetése:

1. Készpénz az egyházi pénztárból fizetve	1200 frt.
2. Szekeresek és fejszések váltásdíjában	75
3. Bor illetőségben a várostól évenként	63
4. Lakás természetben, a ház után való föld és kaszáló haszon vételével együtt.	
5. 10 régi öl, vagyis 34 köbméter hasábos tűzi fa, a város által kiszolgáltatta és beszállítva.	
6. Temetési stóla.	

Debreczen, 1883. január 18.

(1)

Révész Bálint, püspök.